

آواز

RTA

از انتشارات رادیو تلویزیون ملی افغانستان

ربیع چهارم سال ۱۳۸۷

Ketabton.com

→ موثرترین وسیله آگاهی و آموزش مردم ...
→ ژورنالیستی اخلاق ...
→ جدال عقل با عشق ...
→ دگرچینه ...
→ نقد چیست و منتقد کیست ؟
→ دسورلر و نکوپرده په مخ د فلم ...

در برگ های این شماره

- رویداد های فرهنگی
- موثر ترین وسیله آگاهی
- ژورنالیستی اخلاق
- جمال عقل با عشق
- د فلم د سورلرولگو پردو
- هلمند و آهنگ سار ...
- د کولر رادیو تلویزیون
- باغ با بر ...
- دغر چرخه
- رباعی و دوبیتی و دیگر مطالب

تقویم بسمه

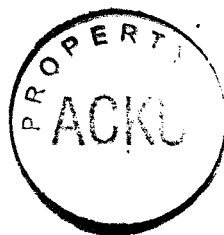
صاحب امتیاز : رادیو تلویزیون ملی

تمت نظر : داکتر عصمت اللهی ، محمد ملیم تنویر ،
داکتر عبدالواحد نظری ، عزیز الله آریافر ، شمس راد
و حاجی محمد داود .

مدیرمسئول: لمیه امدزی
گرافیک و دیزاین : عبدالولید ممیدی

نشانی : وزیر محمد اکبر فـان سرک ۱۳ ریاست
عمومی رادیو تلویزیون ملی

تلفون : ۲۱۰۳۱۶۱۴

تیراژ : ۷۰۰

ایمل ادرس: Awazrta@yahoo.com

آواز در ویرایش و کوتاه کردن نوشته ها آزاد است.

شرح پشتی : هیئت رهبری رادیو تلویزیون ملی افغانستان

چاپ : مطبعه آزادی

رویدادهای

هشتاد و سه و مین

سالگرد رادیو افغانستان

رادیو افغانستان به مثابه اولین کانون اطلاعاتی و فرهنگی هشتاد و سه سال قبل از امروز به تاریخ پانزدهم جدی آغاز به نشرات کرد.

رادیو افغانستان برای نخستین بار در سال ۱۳۰۴ هجری شمسی به نام رادیو کابل در سطح شهر کابل و حومه آن از تعمیر کوتهی لندن واقع پل آرتل به نشرات آغاز کرد.

رادیو کابل از همان آغاز نشراتش در پهلوی سرویس های خبری هر ساعت برنامه های جالب و متنوع، آموزشی، تربیتی و تفریحی اش از محبوبیت خاص در بین شنونده های عزیز خودش برخوردار شده و علاقه میدان زیاده را به خود جلب کرد.

با تقویه شدن دستگاه فرستنده های رادیو کابل سطح پوشش نشرات وسعت پیدانموده و تمام نقاط کشور را تحت پوشش نشراتی خویش قرار داده و به نام رادیو افغانستان مسمی شد فعلاً "رادیو ملی افغانستان" در سه بخش که عبارت از رادیو افغانستان رادیو کابل و صدای هموطن نشرات دارد که در این نشرات به سایر زبانها چون ازبکی، بلوچی، پشه نی، نورستانی و ترکمنی در جمع برنامه های رادیو افغانستان افزوده شد و در چوکات ریاست نشرات رادیو معاونیت بنام نشرات خارجی تشکیل گردید متأسفانه نشرات خارجی رادیو افغانستان که ۶۰ سال قدامت داشت فعلاً نظریه معایز تخنیکي نشرات ندارد.

رادیو افغانستان به مثابه بزرگترین کانون اطلاعاتی و فرهنگی کشور همیشه نقش ارزنده را ایفا نموده و از جایگاه خاصی در بین شنونده ها و هموطنان عزیز ما برخوردار می باشد.

گفتنی است که در حال حاضر رادیو ملی افغانستان نه تنها در سطح کشور بلکه اکثر کشورهای آسیائی، اروپائی و حتی قاره افریقا را تحت پوشش قرار داده است.

فرهنگی

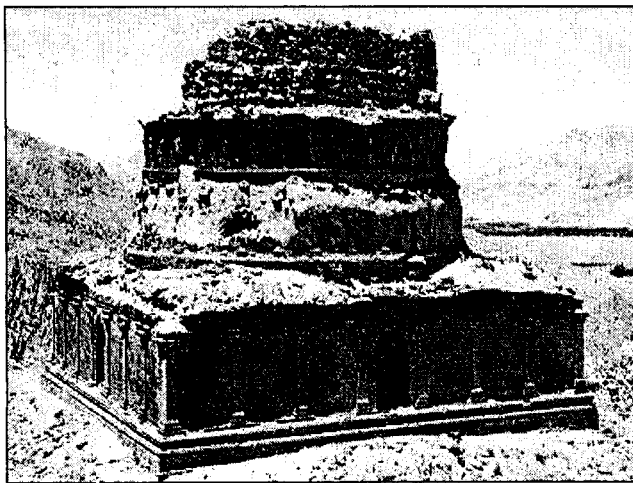
سیمه ییز موزیمونه

د اطلاعات و فرهنگ وزارت په پام کې لري چې دهیواد په ځینو ولایتونو کې څو سیمه ییز موزیمونه جوړ کړي .

د اطلاعات و فرهنگ وزارت د چارواکو د څرگندونوله مخي اوس دننگرهار، بلخ، بامیان ، لوگر او فاریاب په ولایتونو کې د سیمه ییزو موزیمونو جوړول چې زیاتي لرغوني ساحي لري د پروگرامونوپه لومړ یتوب کې دي .

د افغانستان د ملي موزیم رئیس عمراخان مسعودي وايي په ولایتو نو کې د سیمه ییزو موزیمونو د جوړولو یوه هدف ننداري ته هیواد د تاریخي آثار و او ابداتو اړینودل دي.

په ولایتونو کې زیات شمیر خلک د سیمه ییزو موزیمونو د نشتوالی له امله د هیواد د تاریخي آثاروله کتلو څخه بې برخي دي همدارنگه یې د آثاروپه ساتنه اود غیرقانوني کیندونوپه مخنیوي کې د ولایتونود موزیمو نو جوړول گټور وبلل اوزیاتي یې کړه دغه موضوع خلک د آثار و ساتنې ته اړیاسي. او په ولایتو نو کې د دغو موزیمونو له جوړولو وروسته هغه آثار به چې له کیندونو څخه تر لاسه کیري په همدغو موزیمونو کې و ساتل شي.

تیم فوتسال R.T.A و مقام قهرمانی

تیم فوتسال رادیو تلویزیون ملی افغانستان حایز مقام اول شناخته شد.

طی محفلی جوایز و تحفه های از طرف محترم عبدالکریم خرم وزیر اطلاعات و فرهنگ و محترم داکتر عبدالواحد نظری رئیس عمومی رادیو تلویزیون ملی به اعضای تیم فوتسال R.T.A اهدا گردید.

این تیم در مدت کمتر از پنج ماه از کارمندان رادیو تلویزیون ملی تشکیل و توانست جام قهرمانی را از آن خود سازد.

آقای فرهاد تابش استاد تیم در مورد مسابقات که براه انداخته شده بود گفت :

در بین بیست تیم از رسانه های تصویری، صوتی و چاپی مسابقات فوتسال راه اندازی شده بود که سرانجام مقام اول را تیم R.T.A به دست آورد. هم چنان بهترین گول زن هم از همین تیم مجتبی فیضی انتخاب گردید.

آقای فرهاد افزود در آینده نه چندان دور تیم والیبال، باسکتبال و فوتسال را نیز ایجاد خواهیم کرد.

باید گفت که بازی فوتسال تازه به کشور رایج شده پنج تن بازی کن این ورزش را بازی می نمایند.

گل پاچا الفت

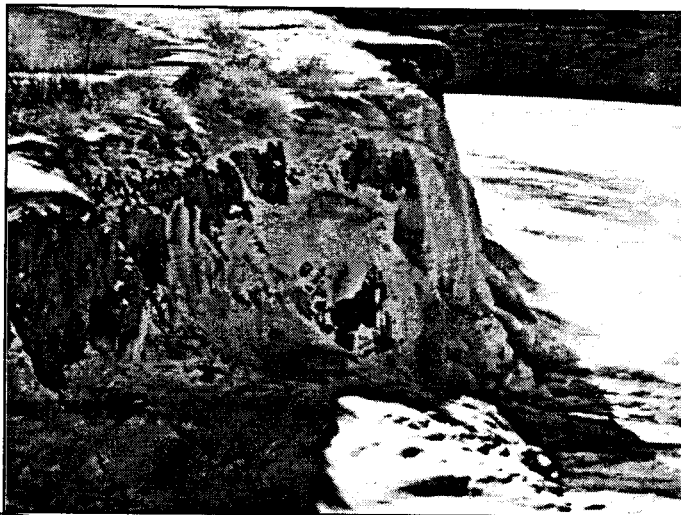
دهیواد نومیالی اوپیاوری شاعر اولیکوال گل پاچا الفت د زیردینی سلمه کالیزه د لغمان ولایت په مرکز کې ونمانځل شوه په هغې غونډه کې چې له همدې امله دمهرتلام په ښار کې جوړه شوی وه د اطلاعاتو او فرهنگ — گ وزیر عبدالکریم خرم د لغمان او کونړ د ولایتونو والیانو د هیواد د یو شمیر مشرانو، پوهانو او فرهنگیانو گډون کړي وپه دې غونډه کې د اطلاعاتو او فرهنگ وزیر عبدالکریم خرم د گل پاچا الفت د شخصیت د بیلابیلو اړخو نوډه باب رڼا وچوله له هیواد والو او په تیره بیا له خوانانو څخه یې وغوښتل چې د دغه سترپوه نصیحتونه اولارښوونې دخپل ژوند سر مشق وگرځوی د اطلاعاتو او فرهنگ وزیر دخپلو خبرو په یوه برخه کې وویل : که چیرې خلک خپل فرهنگي او مادي ارزښتونه وپېژني دنور د فرهنگ تراغیزی لاندې نه راځي افغانستان به د بې وزلي هیواد په توگه معرفي نه شی وروسته څو تنو نورو وینا والو هم د گل پاچا الفت د شخصیت په باب خبرې وکړې اودهیواد د دغه ستره پوه آثار یې معرفي کړل د اطلاعاتو او فرهنگ وزیر د غونډې په پای کې د گل پاچا الفت مقبرې ته لاړه او د دعا د کولو په ترڅ کې یې دده په قبر د گلو گډې کینود او په دې سیمه کې یې یو یادگاري نیاگي کینود گل پاچا الفت په ۱۲۸۸ هجري لمریز کال کې د لغمان ولایت د قرغیو ولسوالۍ د عزیز خان کڅ د سیمې په یوه روحانی اورو ښانفکري کورنۍ کې وزیږید دی په خپل وخت کې د ادب د استادانو له جملې څخه واودده دلیکني اورو زنی څرنگوالي دهیواد تاریخ په ادب کې د پیرلور شمیرل کیري دی د پښتو ټولنې د تحقیقاتي او علمي موسسې د جوړونکو او مخکښانو څخه واوپه بیلابیلو دولتي پستو نوله دی جملې څخه دانیس او اصلاح په ورځپاڼو د قرغیو دولسوال ، د قبایلو د خپلواک لوی رئیس او په پارلمان کې دخلکو داستازی په توگه دندی ترسره کړی دی. دی ۳۲ آثار لری غوره نثرو نه، دلیکوالی نن او سبا د زره وینا، لورخیالونه او ژورفکرونه او غوره اشعار دده د آثارو له جملې څخه دي ، دهیواد دغه نومیالی شاعر او ادیب ۳۱ کاله مخکې د لغمان په ولایت کې په حق ورسید. روح دی ښادوی

دبامیانو ولایت د فرهنگ او اقتصاد پرمختیا...

دبامیانو ولایت د فرهنگ او اقتصاد پرمختیا دویم کنفرانس د اقتصادي په وزارت کې جوړ شو. ددغه کنفرانس د خبرو محور دبامیانو ولایت د اقتصادي او فرهنگي بنسټو نو پرمختیا وه.

دباختراژانس د خبرله مخي په دي کنفرانس کې سي چي اطلاعاتو او فرهنگي اقتصاد، ترانسپورت او هوايي چلند، د کليو دبياجوړولو او پراختيا، کانونو، بنخودچارو او د بهرني پرمختيا د وزارتونو د معيناو د مالي وزارت، يونسکو، يو، ان دي، پي، يوناما او په کابل کې د امريکا، ايټاليا او آلمان د سفارتونو او دنورو نړيوالو موسسو داستازو په گډون جوړ شوی و. برخه والو وزارتونو او مرکزونو په راتلونکي کال کې دبامیانو ولایت د اقتصادي او فرهنگي بنسټونو پياوړتيا په خاطر خپلي پروژي او پروگرامونه طرحه کړل.

په دي کنفرانس کې دبامیانو والي داکټري حبيبي سرامي او ددغه ولایت د دولتي ادارو رئيسانو گډون کړي و.

هويتی در فطر باهويتی

هرات از چندي به اين سو در معرض تهاجم سرقت آثار باستاني قرار گرفته است. هرات يکی از مهمترين ولايت های افغانستان از لحاظ تاريخی و موقعيت جيوپوليتيک برای گذشته و حال افغانستان حايز اهميت و اين ولايت ميراث دار مدنيت های مهم تاريخی بوده است که تا هنوز بقايای آثار بجا مانده از اين مدنيت ها به عنوان روايت گر گذشته اين ولايت است. هرات از جمله مناطق مهم در افغانستان است که بيشترين آثار و ابدات تاريخی را در خود دارد، ولی اين آثار و ابدات از چندي بدین سو که در معرض تهاجم قاچاقچيان آثار تاريخی قرار گرفته است.

به گفته متولين امور در هرات، در اين شهر بيش از ۵۰۰ بنای تاريخی از دوران قبل از اسلام تا کنون موجود است ولی یک تعداد زياد از اين آثار مورد فرسايش روزگار و تهاجم قاچاقچيان قرار گرفته است. در تازه ترين واقعه از اين دست بيش از بيست اثر تاريخی که قدامت بعضی از آنها به قبل از اسلام می رسد سرقت گرديد.

آنچه هويدا است اين که سرقت ها به شکل دامنه داری در هرات جريان دارد. پس از سرقت آثار باستانی از موزيم ملی هرات، سه واقعه ديگر نيز در هرات به وقوع پيوست که يکی تخریب یک مسجد با قدامت هفتصد سال از سوی افرادی در داخل شهر هرات بود و ديگری سرقت چند سنگ تاريخی در شهر هرات با قدامت پنجصد سال، واقعه سومي که چندن دشمنان فرهنگ کشور قفل دروازه زيارت گوهر شاد بيگم راشکستان و چند سنگ راکه به خط کوفي نوشته شده که ارزش تاريخی آن بيرون از ماسه است، از مقبره آن ملکه نامدار با بيرحمي تمام بيرون کشيدند، ولی خوشبختانه مردم محل و مسولين از نيت شوم دزدان خبر و مقامات امنيتي رادرجريان گذاشتند و اوباشان فرهنگ ستيز در نيات خاينانه شان ناکام شدند.

اين حادثه بار ديگر ما را متوجه آن خطر ميسازد که ميراث فرهنگی ما، با آن مواجه می باشد، وزارت اطلاعات و فرهنگ از اين روحيه وطن پرستانه مردم باشهامت هرات، تمجيد نموده و از اقدام به موقع موثر مقامات امنيتي اظهار خوشي کرده و بار ديگر هم ميهنان را متوجه ميراث هاي فرهنگی و مصونيت امور آن می نمايد.

هيات باصلاحيتی از وزارت داخله برای بررسی اين واقعات به شهر هرات وارد شده است و تحقيقات خود را آغاز کرده است. ولی آنچه به گفته مردم همچنان نگران کننده است، اين که با تمام اين تدابير باز هم کاوش های خود سرانه و قاچاق آثار تاريخی همچنان ادامه دارد و تا زمانی که راهکار اصولی در اين رابطه ايجاد نگردد اين مشکل حل نمی شود. بنا بر اين ديده می شود که اگر تدابير جدي روی دست گرفته نشود، هويت تاريخی هرات در معرض تندياد حوادث قرار خواهد داشت.

سریال عمر ابن عبدالعزیز

این سریال اسلامی، تاریخی، مهم و ارزشمند را وزارت اطلاعات و فرهنگ — ریاست سعودی به محترم عبدالکریم خرم وزیر اطلاعات و فرهنگ افغانستان طور هدیه اهدا نمود. سریال عمر ابن عبدالعزیز محصول کشور مصر ۳۸ قسمت تهیه گردیده است.

گفتنی است که این سریال را به زبان دری آقای فرید ترجمه و اداره سینمایی تلویزیون با همکاری اداره هنر و ادبیات تلویزیون ملی امکانات دوبرا آنرا عنقریب فراهم و تکمیل خواهد کرد.

دیدن این سریال ارزشمند اسلامی را شنبه و سه شنبه شب ها از طریق تلویزیون ملی فراموش نکنید.

کشف مجسمه ۱۹ متری بودا در بامیان

یک تیم باستانشناسی که در بامیان حفاری می‌کند، یک مجسمه بودا به طول نوزده متر را پیدا کرده اند. به گزارش ایرنا به نقل از دوپچه وله، این مجسمه در فاصله چند متری از محلی پیدا شده که دو مجسمه مشهور بودا قرار داشتند. بر اساس این گزارش، هفت سال پیش نیروهای طالبان مشهورترین مجسمه‌های بودا در منطقه بامیان افغانستان را منفجر کردند. مجسمه‌هایی تراشیده شده در دل صخره‌ها که بخشی از میراث فرهنگی تاریخ چند هزار ساله این منطقه بود.

اکنون، یک تیم باستان شناسی در همین منطقه، مجسمه دیگری پیدا کرده است. این تیم که متشکل از باستان شناسان افغانی و فرانسوی است، سالها است در این منطقه حفاری می‌کند. انورخان یکی از اعضای تیم حفاری به خبرنگاران گفته است: پیدا کردن این مجسمه نوزده متری کاملاً تصادفی بود.

تیم باستان شناسی در اصل دنبال نشان دیگری بوده است. نشانی از یک بودای سیصد متری، که یک راهب چینی در قرن هفتم میلادی نمایی از آن را طراحی کرده است. باستان شناسان بیش از سی سال است که در جستجوی این بودای سیصد متری، در بامیان افغانستان حفاری می‌کنند. با روی کار آمدن طالبان فعالیت باستان شناسان در این منطقه ممنوع شد، اما در سال ۲۰۰۱ بلافاصله پس از سقوط طالبان، تیم‌های باستان شناسی به این منطقه بازگشتند.

عبدالحامد جلالی مسئول فعالیت باستان شناسان این استان، گفت: کارگران ابتدا تکه‌هایی از پای مجسمه را پیدا کردند، اما معلوم نبود که چه پیدا کرده اند. با ادامه حفاری نشانه‌های بعدی انگشت شست، انگشت نشانه، کف دست، بخشی از بازو و پیکر مجسمه کوچکی که در بستری سنگی آرمیده بود، از دل خاک بیرون آمدند.

علی انورخان یکی از باستان شناسان تیم گفت: برای همه ما، لحظه‌ای که نخستین نشانه را پیدا کردیم، لحظه بی‌نظیری بود. سالها جستجو و حفاری ما بی نتیجه نبود با انفجار بخشی از صخره‌ای که این مجسمه بودا از هزاروپانصد سال پیش در دل آن آرمیده، تیم باستان شناسی پیکر مجسمه پیدا می‌کنند.

انورخان افزود: این مجسمه در قرن نهم میلادی، پس از حمله اعراب به این منطقه آسیب دیده است.

تیم باستان شناسی تصمیم دارد مجسمه را دوباره درون خاک پنهان کند. جایی امن، برای اتمام زمستان سرد و سخت افغانستان که دور از دستبرد دزدان باشد تابستان سال آینده باستان شناسان به بامیان بازمی‌گردند تا مجسمه را کامل حفاری کنند و از نو دنبال بودای سیصد متری بگردند. درست همان جایی که نیروهای طالبان دو مجسمه مشهور بودا، سال سال و شاه ماما را منفجر کردند.

آن زمان با وجود اعتراض جامعه بین‌المللی، طالبان یک ماه تمام وقت صرف نابودی دو مجسمه پنجاه و پنج و سی و هشت متری کردند که در دل صخره ها تراشکاری شده بودند. اکنون، تیم دیگری از باستان شناسان افغانی، آلمانی و ژاپنی در فکر بازسازی مجسمه‌های منفجر شده است. خانم حبیبه سرابی، والی بامیان گفت: مردم بامیان آرزو می‌کنند این مجسمه‌ها بازسازی شوند. مجسمه‌های بودا با جذب جهانگردان، منطقه را رونق می‌دهند.

موثرترین وسیله آگاهی

الحاج سید نادر امینی

مرد (رسانه صوتی و تصویری) است

اهداف خود نشرات خود را سمتدهی میکند. رسالت تلویزیون ملی است تا از حوادث کشور و جهان مردم را آگاه سازد و بتواند صدا و تمنیات مردم را در صفحه تلویزیون و امواج رادیو انعکاس دهد.

از جانب دیگر رادیو تلویزیون ملی وظیفه دارد که بادر نظر داشت ارزش های اسلامی، ملی و فرهنگی نشرات خود را سمتدهی نماید.

لهذا ما در حالیکه به ارزش های خوب جهانی اهمیت و ارزش قایل هستیم در عین حال به رشد و تحفظ خصوصیت های اصیل فرهنگی خود مکلفیت داریم و نباید آنرا قربان ابتذال فرهنگ بیگانه سازیم. جریحه دار

رادیو تلویزیون ملی افغانستان اولین نهاد تصویری و صوتی در کشور است که توانسته جایگاهی خاص خود را از لحاظ نشر مطالب متنوع و برنامه های تولیدی تازه و نشر برنامه ها به زبان ملیت های برادر مبادرت ورزیده و همواره در تلاش بوده تا ذوق، علاقه و سلیقه های ظریفانه هموطنان را در نظر گیرد. بدین ملحوظ ما خواستیم تا در مورد رسالت تلویزیون ملی صحبت مختصر با محترم الحاج سید نادر^۱ معاون ریاست عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان داشته باشیم.

معلوم است که هر رسانه از هدف معین دارد و با در نظر داشت تحقق

ساختن سنن اصیل فرهنگی و ملی خود يك خیانت است. اگرچه تولید نشراتی ما شاید از کیفیت لازم برخوردار نباشد ولی نشرآن را به مراتب بهتر میدانیم از يك برنامه نامانوس بیرونی که فرهنگ ما را جریحه دار می سازد. درین شك نیست که باید تلاش شود تا تولیدات نشراتی ما توأم با کیفیت عالی باشد. تا واقعاً بیننده و شنونده را جلب نمائیم و بدیل برنامه های بیرونی را داشته باشیم. نشرات رادیوتلوویزیون ملی ۲۴ ساعته شده و به تلاش وسعی هئیت رهبری و کارمندان تخنیکي رادیو تلوویزیون ملی و توجه وزارت اطلاعات و فرهنگ کشور ازجنوری ۲۰۰۸ به این بدینسو جهانی گردید.

وظیفه يك رسانه چیست؟ هویدا است که يك رسانه سه هدف عمده دارد:

اطلاع رسانی، وظیفه آموزشی و سرگرمی برای شنونده گان و بیننده گان، ولی باید خاطر نشان ساخت که اصالت يك رسانه درین است که اطلاع رسانی باید واقع بینانه باشد، حادثه را طور انعکاس بدهیم، طوری که واقع شده، نباید در آن ذهنیت شخصی خود را شامل سازیم قضاوت را به مردم باید گذاشت این يك اصل عمده دراطلاع رسانی است که به تاسف اکثر رسانه ها این

خصوصیت را طوریکه لازم است رعایت نمیکنند. ازجانب دیگر رسانه وظیفه دارد که در تربیه سالم اولاد وطن سهم ارزنده گرفته و به خاطر رشد فرهنگ وحدت ملی، مسایل اخلاقی و شخصیت سازی نشرات خود را سمندهی نماید.

ازعوامل که جوانان ما را به بیراهه میکشاند جداً جلوگیری نمائیم. حوادث تحمیل شده سه دهه تمام زیر بناها و روبناهای کشور را صدمه بزرگ وارد گردید و اکثریت ازاطفال و جوانان ازآموزش محروم مانده اند لزوم آن می رود که نه تنها تاسیسات آموزشی و تربیوی بلکه رسانه ها نیز به رفع این کمبود توجه بیشتر نمایند.

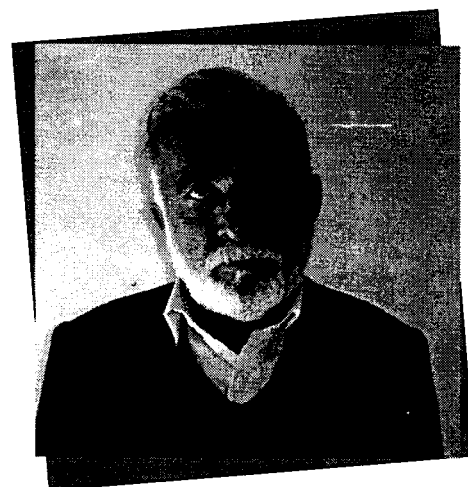
وظیفه سوم يك رسانه ایجاد سرگرمی برای بیننده گان و شنونده گان است درین مورد نیز باید تاکید کرد که نشرات يك رسانه درداخل چوكات پذیرش فرهنگی و اجتماعی خود ارائه گردد. نباید این نشرات ازحدود تحمل و تقبل فرهنگی برآمده و بالاخره به ابتذال کشانیده شود. و درنتیجه خانواده ها مجبور شوند که تلوویزیون و رادیو را خاموش نمایند شنیدن و دیدن آنرا به خود عار بدانند.

در شرایط کنونی کشوررول و تاثیر يك رسانه صوتي و تصویری درذهنیت عامه چطور ارزیابی مینماید؟

باید گفت چون درکشورما سطح سواد پائین و مردم نمیتوانند جراید، روزنامه ها، مجلات و کتاب را مطالعه نمایند. لهذا در شرایط فعلی کشورموثرترین وسیله آگاهی و آموزش مردم رسانه صوتي و تصویری است. چون سطح پوشش رادیو بالاتر است به و رادیو درین مورد از همه رسانه های دیگر بلند است زیرا دروقت کم وبا صرف کم هرکس میتواند رادیو را بشنود، دهقان میتواند در مزرعه، مامور در دفتر، آشپز در آشپزخانه و کارگر در کارگاه استفاده نمود. حتی درکشورهاي بسیارپیش رفته رادیو هنوز از جایگاه خوب و معین خود برخوردار است. خوشبختانه دراین آواخر درکشورما تعداد رسانه های صوتي و تصویری به صدهارسیده که انشاءالله در تربیت سالم اولاد وطن و آگاهی عامه رول و رسالت تاریخي خود را ادا خواهد کرد.

باصراحت گفت که نشرات رادیو تلوویزیون در سطح منطقه افغانستان در فرصت کم در جایگاه خوب قرار دارد. و امید است درآینده نزدیک گسترش این رسانه ها به سطح ایده آل برسد.

ژورنالستي اخلاق

عرب شاه سوزی

ددي لپاره دهغه څه په ارتباط چي عنوان کړی مودي په هراړخيزی ځانگړی اوپه تفصيل معلومات وړاندی شی . په پيل کي داخلاقومفهوم څيرو:

شويدي. ديوه عمومي(کلي) بحث په عنوان اودځينو په آند اخلاق د فلسفي هغه ځانگه ده چي لگياده ښه ارزښتونه اوبنه نيت تائيد او و هڅوی .

کولوپه شان دي کله چي د اصولويادونه کوم ،اصول هغه کلي لارښوني دي چی مورته جوته کوي چي کوم شيان سم اوکوم ناسم دي . نود ژورنالستي اخلاقو اصول په لاندي توگه لنډيزکوو:

اخلاق څه دي ؟

اخلاق د فلسفي له مخي په دوو ځانگو ويشل کيږی .

۱- حقيقت: يوژورنالست بايد حقيقت وليکي اوحقيقت ووايي له دروغو ځان وژغوري ژورنالست بايد په حقيقت مين وي ، ترڅو حقيقت وويلاي شی په حقيقت پسې لارشي او اوريدونکو، لوستونکو او مخاطبينوته حقيقت ورسوي .

ديوه ژورنالست لپاره رښتيا ليکل په نقل قول کي امانت اوتقوا ساتل اوپه ليکنه کی دخانی گټواوا حساساتو دورگډ لونه خان

۱ دستوري اخلاق پوهه
۲ له اخلاقو آخوا اخلاق پوهه.

دژورنالستي اخلاقو اصول او معيارونه منل اوترسره کول لکه په ارزښتونو فضيلتونو، اصولو اومعيارونو باندې بيا دنوروارخونوداخلاقودمنلو اوترسره

اخلاق په لغت کې دخلق ،خوي ،عادت اوکروپه مانادي چي بنسټ يي دښيگنو رواجول اوبديوکمول وي. اوپه اصطلاح کی دانسان دسمواوناسمو عملونواوکړنو په اساس اوبنسټ ولاړو پديدومنظمه اوهراړخيزه مطالعه اوارزونه ده. داخلاق دکلمي معادل په انگليسي ژبه کې (Ethics) دي چي د (Ethohos) ديونان کلمي څخه اخيستل

ساتل دژور نالست لپاره ضروري
اوارینی دي.

۴ انصاف:

يعني ژورنالست صادقانه عمل و کړي
اوداسي ونکړي چی یولوري وځپي او بل
داسي وښي چی گني هغه حق په جانب
دی هغه څه نشر کړی چی پېښ شويدي

نه هغه څه چی
د ژورنالستانود احساساتو انعکاس وي
اوپه کلکه له عورمالي او له پلوی پرته
د چاپه صفت او تائید بوخت شی دغه
شان د درنښت او برعکس ناوړه
کلمو استعمال هغه وخت سم دی چی
حقیقت وي. ژورنالستي اخلاق هر ډول
پلوي ردوي اوبي طرفي یو غوره
معیار گڼي. په ژورنالستي ژانرکی باید
اندول په کلکه رعایت شی.

۵ خپلواکي: يعني ژورنالسيټ ډېلو
سره اړخ نه وی او په ډلو تېلوکي هر
ډول برخه اخيستل سم نه دی.
دهغو منابعو څخه چی حقایق پتوی هیڅ
ډول سازش ونکړی اود سوغات له
اخيستو که څه هم بېره لږ او کم وي په
کلکه د ده وکړي دواک د خاوندانو په

دقت پاملرنه او څیرنه
دکار په وخت کی باید پام وکړي ځکه
دسمو اطلاعاتو موندل د خلکو حق دی.

دناسمو اطلاعاتو خپرول هیڅ گڼه نه لری
او باید د یردق یق اورښتیا ویکل شی
نولومړي باید ژورنالست دقیق اورښتیا
اطلاعات تر لاسه کړي اودومره څیرنه
وکړي ترڅو د هغه سمون اورښتیا ینه
باوری کړي. کومی پېښي چی تراوسه
تائید شوي نه وی باید یادونه وشي چی
تراوسه تائیدنه دی. ددقت معیار لپاره
بایدله څومنابعوسره تماس تینگ شي
اوکوښښ وشي ترڅو اصلي منبع لاسه ته
راوړله شي له واکمنو کسانو ستره اړیکه
تینگه شي.

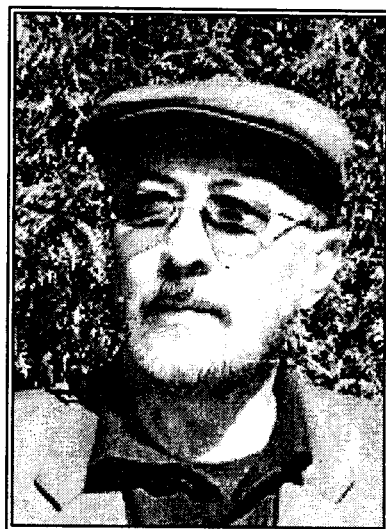
۳- عینیت: ژورنالست باید عین حقیقت
خپور کړي په عینیت کي بی طرفي
اواندول مراعات شی اود خپلي نظريي
له ویلو څخه په کلکه بده و
شی.

وراندی زړور او تکره وی او دخلکو
مسولیت باید ومني. دپېښی ځای ته
ځان ورسوی او بل چاته سترگي په
لاره نه وی.

۶ صحت: له ځانه يي جوړنه کړی او
په عادی چارو باورونه کړی.
۷ انتقاد: خپله اشتباه ومني او دهغي
د اصلاح لپاره باید هاند وکړی.

۸ وضاحت: ژورنالست باید
هر موضوع واضع وليکي ترڅو مخاطبین
پری و پوهیږی په هراړخیزه توگه يي
وآرزوي ټول اړخونه باید په موضوع
کی ورگډ کړی که چیرې ژورنالست
د موضوع په اړوند پوره اوسم مواد
تر لاسه نکړی ښايي د منبع د عوا په وخت
کی پرشی اوهم ښايي بي گناه کسان
تورن کړی او هغوی ته بی ځايه زیان
ورسوی ژورنالست باید وپوهیږی دهغو
دروغو تکرار چی نورو ویلی وی دومره
ناسم دی لکه په خپله چی ژورنالست
ویلي وی.

جدال عقل با عشق

مسی رامی

آنجا که عشق خیمه زند جایی عقل نیست
غوغا بود دو پادشاه اندر ولایتی
وانگه که عشق دست تطاول دراز کرد
معلوم شد که عقل ندارد کفایتی
عشق عرفانی و الهی همواره با عقل
در جدال است، با او گفتگو، مناظره
و مباحثه میکند، درین جدال
و مبارزه همیشه عشق پیروز است
و عقل را شکست میدهد.

در دیده گاه اهل فلاسفه عقل
جوهری است در ذات و در فعل
مجرد، به هرحال در نزد عارفان
عقل عبوس، خشک و حسابگر، محتاط
و استدلالی و بازدارنده است
اما عشق، شادی بخش با تحرك، گرم
و فرحناك، مشوق و بی پروا، مایه
تزکیه نفس و سبب شناخت خدا
و رسیدن به حقیقت است.

فلاسفه آفرینش را با عقل آمیخته
میدانند و میگویند، خدا در ازل خود را

تعقل کرد و با این تعقل عقل اول
پدید آمد، از عقل اول عقل دوم
، از عقل دوم عقل سوم و به همین
ترتیب تا عقل دهم
به وجود آمد و از عقل دهم عالم
عناصر و اجسام پدیدار گشت. فلاسفه
عقل را یگانه مظهر شناخت حقیقت
میدانند و بر این عقیده اند که
ابزار عقل باشیوه هایی که در منطق
ارسطویی پیشنهاد شده است به
کار گرفته شود شناخت به حقیقت
پیدامیشود.

عارف جهان هستی را معلول عشق
میداند و بر آن است که عالم هستی
از طریق تجلی نخستین که گاه
از آن به (نفس الرحمن) و (نفخت فیه
من روحی) تعبیر میشود پدیدار گشته
است به این معنی که عشق معلول
علم عاشق به کمالات معشوق
است.

و حق تعالی (ج) در ازل زیبا بوده است
و همچنین در ازل عالم بوده و نسبت
به ذات و صفات بی مانند خود علم
داشت. متصوفین عقل
را در شناخت حقیقت خدا ناتوان
میدانند چنانکه مولانا اشاره میکند:

پای استدلالیان چو بین بود
عقل در شرحش چو خر در گل بخت
شرح عشق و عاشقی هم عشق گفت

عارف و شاعر بزرگ حضرت
حافظ میگوید:

قیاس کردم و تدبیر عقل در ره عشق
چو شبی است که بر بحر میکشد رقی
خاقانی نیز درین مورد گفته است:

بگرفت نفس در گلو بلبله، بس گفت
ای عقل چه درد سری ای می چه دوا می
عارف یگانه ابزار شناخت
حقیقت را دل میداند، دل صافی
که از آن در عرفان به لطیفه روحانی
تعبیر می شود. بنابراین باور صوفی
دل همچو آئینه است و صفات
ناپسندیده به مثابه
زنگار و حقیقت به سان
خورشید، اگر ازین آئینه
زنگارها سازد و نشود خورشید
حقیقت در او جلوه گر نمیگردد.

حضرت مولانا بزرگ میگوید:

آئینه ات دانی چراغ سماز نیست
زانکه زنگار از رخسار ممتاز نیست
آنچه در روش صوفیانه به جای
منطق و دستور العمل های منطقی
می نشیند، دستور العمل های
صوفیانه است که سالک باید به
کار بندد تا زنگارها از رخ آئینه دلش

پاك گردد. به کار بستن این دستور العمل ها را سلوك مینماید. اصل و بنیاد سلوك عشق است. سالکان را به دو گروه تقسیم میکنند گروه اکتثری یعنی آنان که طبق دستور العمل های عرفانی سلوك میکنند عنایت هم شامل حال شان میگردد.

و به اصطلاح کوشش شان به کتش میانجامد، این ها را سالک محسوب مینامد گروه اقلیت یعنی که با عنایت حق و از بر تو کتش به وصال حقیقت میرسد به اصطلاح عنایت حق آنان را به خود کشانیده و مجذوب میکند و به همین دلیل در شمار سالکان قرار نمیگیرند. این گروه را (مجنوب سالک) میگویند.

این گروه اندک میباشد. به عنوان مثال میتوان از حضرت شمس تبریزی، لیس قرنی، برکه همدانی و استاد عین القضات همدانی نام برد. حال کتش چیست؟

کشش به معنی لغوی عنایت، حواله، بارات، سابقه، لطف ازل و توجه انسان کاملی یعنی معشوق را کشش میگویند و به عبارت دیگر لطف و عنایتی است که معشوق به عاشق یا توفیقی که خداوند نسبت به انسان دارد اینها را کشش میگویند.

تا که از جاذب معشوق نباشد کششی کوشش عاشق بیچاره به جایی نرسد درجهان بینی عرفانی دل ابرار شناخت حقیقت است، از مجموع کوشش هایی که سالک به

منظور کسب صفای باطن یا صافی گردانیدن دل انجام میدهد، روش های عرفانی در کشف حقیقت تعبیر میشود.

صوفیه در مراتب سیرو سلوك برای وصول به کمال و رسیدن به حقیقت

و تجلی نور حق در دل سالک سه مرحله (تخلی) تجلی و تجلی را

مطرح کرده اند.

۱- تجلی یا شریعت: به کار بستن دستور العمل های دینی با آداب شریعت یعنی عارف باید پیش از هر چیزی دیندار باشد و احکام دین را به طور کامل اجرا کند.

تجلی جلوه کردن حق و تابیدن انوار حق در دل سالک و صوفی و عارف است.

۲- تخلیه یا طریقت: یعنی کردن درون از بوی ها و مزه ها و لذت ها و اشیاء را از خدا باز میدارد.

۳- تجلی یا حقیقت: در این مرحله خویش به صفات نیک و فضایل انسانی است.

و به بیان سالک آماده وصول به مرحله غایبی الله میگردد. مولانا میگوید:

حاصل عمرم سه سخن بیش نیست
خام بدم پخته شلم سوختن
سوختن همان مرحله رسیدن به فنا فی الله است که هدف نهایی سفر معنوی سالک و پایان اوج

سیرو روحی اوست. فنا چیزی جز یابی بر سر خود (من) نه هادن و به او (معشوق) رسیدن نیست. در احادیث قصصی آمده است که:

(من عشقني عشقته ومن عشقته قتله ومن قتله فانا دینه) یعنی هر کس که عاشق من شود عاشقش میشود و هر کس را که عاشق شدم اورا می کشم و کسی را که کشتم خونبهای او را میدهم.

حضرت مولانا میگوید:

هر ستاره اش خونبهای صد هلال
خون عالم ریختن او را حلال
شریعت، طریقت و حقیقت را در کتب

عرفانی به بادام تشبیه کرده اند و گفته اند که شریعت پوست بادام

، طریقت مغزان و حقیقت روغنی است که از آن میگیرند و به این

اصطلاح فلسفی اشاره کرده اند که الو حلال یصدرو الاعن

الوحد یعنی واحد صادر نمیشود مگر از واحد و بنابراین تثوین در حق وجود ندارد.

بنابر این عرفان طریقتی است که در آن سیر من الخلق الی الحق صورت میگیرد یعنی سالک در آن راه کم کم از خود به حقیقت میرسد و اتصال کامل در قیافه الله است.

Widescreen

د سورلرونکو (عريضو)

پردو په مخ د فلم دښودنې لارې چارې

داکتر عبدالواحد نظری

دي اصل ولاړه وه چې دښودنې لپاره د پروجکټورونودوه يادري ستني يودبل ترارخ خاي په خاي شي او يوبل سره اړوندوي خو په جلا توگه دي دښودنې دستگاه په ننه کې ثبت شوي اودهر دري واروستوتصويرونه. دي يوي لوي سورلرونکي پردې ته پداسي بڼه چې يودبل سره منطقي تړاو لري ولير دوي. نوموړي تگلاري نزيات وخت لپاره پايلي نه درلودي اودسينما ترسالون ونه رسيدې ځکه چې کامرواونه دښودنې ماشينونو ته اړتيا وه او کارندونموړو آلاتو سره ستونزمن و. اوزيات لگښت يې غوښت. وروسته بيا يوساده سيستم داستريوفونيك غږسره، سينمايي بگرتنه لاره وموندله دغه سيستم چې د فلم دښودنې لپاره دريوه پروجکټورونو په مرسته دستري منځني پردې په مخ تري گټه اخيستل کېږي (د سينه

په فني برخه کې عمده بدلونونه چې نيغ په نيغه دټلويزيون سره دسيالي په دليل دسينما دآلاتو اووسيلو په برخه کې ترسره شول، هغه بدلونونه وچې دنداريني په سالون کې به نې د فلمونود وړاندې کيدوپه بڼه ژوره اغيزه شيندله چې البته خپله دغه بدلونونه دټيروکلونودڅيړنو، زده کړواولاسته راورونوزيرنده وه. دسينما دپرمختگ په هماغه لومړيو ورځو کې، سورلرونکواوسترودياندې د ۳۵ ملي مترې تصوير پوښونکوپرديو په خاي، په سورلرونکواولويوپرديوباندې، د فلم دښودنې لپاره دهيا تگلاره وړاندې اواټکل شوه دنوموړي تگلاري يوه برخه ددې خبرې څرگندوي وه چې کيداي شي د ۳۵ ملي مترې فلم څخه په سترو بعد ونو فلم دغو تصويرونو وړاندې کولولپاره استفاده وشي. دنوموړي تگلاري بله برخه په

وروگرځيده. د فلم استروفونيك غږ،
چې دخلود د سپيکرونو له لاري
، کوم چې د سالون په
بيلابيلو برخوکي خاي په خاي شوي
وو، خبريده لادو د سپيکرونه هم
دخومقناطيسي غرونودخپويه وسيله
چې د فلم د حاشي له څنگ سره تعبیه
شوي دي، تغذيه کيږی (سینه
راما) د تصوير د ثبت او بشودني لپاره
تور اوسپين فلمونه غوره کول
خولوړخنده وروسته ، چې د تک
نوازي نـــــــــــــــوي رنگه فلمونه
د سينمـــــــــــــانزې ته ورپېژندل
کيږي. نو نن دا رې ته دوږ باندي
شووتصويرونـــــــــــــواندازه اوکيفيت
داستروفو نيک خواړخيغږ سره
يوځاي ، ډيريه زړه پوري اوزيات
مينه وال مومي.

(دسینه رامانا)نداري لاره ډیره
ستونز مـنه ، غیر اقتصادي
خودیرجذابه اوپه پوري لاره وه.
دسینه رامافلونه، دمدرنواوعصري
دستگاوسـره دهمدغه
فلمـونودبندوني په
خانگروسالونونوکی دبندولولپاره
زیاترو هیواد وته لیږل کیدل. خولکه
خرنـگه چـي د
نوموړو فلمونودخپړولو خـرج

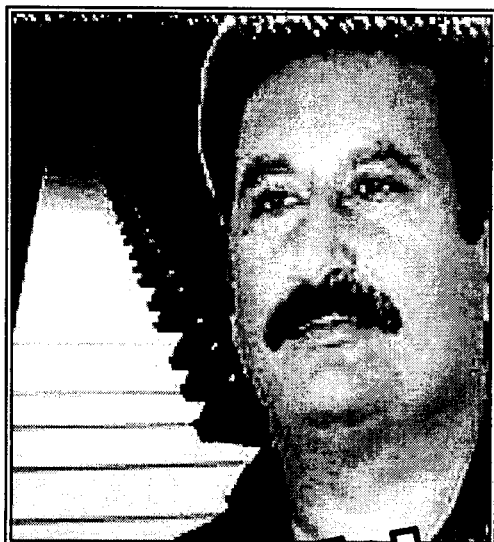
څه ناڅه زيات اودهغودخپريدو اوتوليد پراوونه ستونزمن اوگران و. په همدې دليل دسینه راما بنووني ته ورته بله طريقه چې دپوساده پروجکتوريه وسيله په يوه معمولي سالون کې عملي کيده، سينما والوته وړاندې شوه اوله نوموړي طريقي څخه گټه اخيسته؛ دسينما دکارپوهانودزيات هرکلي سره مخامخ شوه په نوي طريقه دفلم بنودل (کرتين)داختراع په بنسټ ترسره کيده. فرانسوي کرتين په ۱۹۲۸کال کې، دفلم برداري

اوتصويرونو
بسولولپاره،(انامورفيك)
(Anamorphic)سيستم ابداع
كړي ووچي په ۱۹۵۳ كال كي دغه
سبك دسينما سكوپ
(Cinemascope) تجارتي نوم
لاندې بازار ته راووت.

د(انـــــــامورفيك)اېتيك يانوري
سيستمونه د لنزونو هغه لږي ده په
كوموكي چي د عدسي هنداروچي
دهغو دافقي او عمودي ستررويت
ضرييونه متفاوت دي څخه په گټه
اخستني سره تصويرونه په قصدي
توگه كوك اوماتيده. د(كرتين)په
طريقه كي دهغه لنزونو څخه
كار اخسته كيده ، دكومو په وسيله

چي ڏٺت شووتصويرونوسورپه
۲:۱ ضريب دهغه دلوروالي په
نسبت رالڼدیده. ياپه بل عبارت يوه
صحنه چې سور له مخي دوه
برابره دهغي صحنې چې ديوي
سينمايي معمولي کامي اويا يوه
لينزيه واسطه لاس ته راځي،
داشونتيا درلوده چې ديوه ۳۵ ملي
مترستاندردقلم په نوارثبت شي.
دنوموري فلم چاپ شوي نسخي هم
کيداي شوي دورته (آنامورفيک)
لنزونوخه په گټه اخستو سره چې
دکامي دلنزعکس عمل يي ترسره
کــاوه داصلي صحنې څخه
تصويردسينماسالون په
عريضوپردو وښئ. په دې ډول
هغه فلمونه چې دچوکاټ دافقي بُعد
له مخي دفشرده تصويرونومتحمل
وه،دښــودني لومړني عصري
سپستــموتــه پــه

سورلرونکوپردو(Widescreen)
(باندی شکل ورکر). (دسینما
سکوپ) په سرل_____یک کی
(داسکوپ) وروستاری، له هغه
خه وروسته د فلم اخستلو او ورته
بنوونی په زیاترو طریقو کی په
کاولوید. او په رسمی بڼه د لنډ نوم
په توگه دانامورفیک سیستمونو
لپاره وپیژندل شو.

هنرمندو

آهنگ ساز شورانگیز

المثل در کار کرد هنری امیر جان صبورى مشهود است. این بار خواستیم کسان دیگری را هم که به این هنرمند با ارزش کشور ما علاقه دارند، از حال و احوال او باخبر سازم و اینک مصاحبه کوتاهی را که با او انجام داده تقدیم میکنیم:

دوست عزیزم! رمز اینکه شما به مثابه بزرگترین آهنگساز روزگار ما، دردوران گذار از صحرای سوزان تغییرات فرهنگ کش سالهای دراز بعد از ۱۳۷۱ خورشیدی تا کنون، چگونه توانستید که مشعل هنری تان را چنین زنده نگه بدارید، در چیست؟

صبوری: غربت تلخی که دامنگیر من و یارانم گردید، با اندکی استعدادیکه دارم، همه به سرود و ترانه تبدیل شد و من خواستم با این سرودها دل خود و همدلان خود را تسلی بخشم. فقط همین!

- دوست عزیز! این مناعت بجا و این تواضع پر ابهت انسانی را چگونه توانستید درین دوران تیره، استوار نگه دارید؛ لازم به توضیح میدانم که عده ای به لاف زنی و گزافه گویی پناه بردند و عده ای هم از بدی روزگار دلیل شدند که این همه در اثر ونقش هنرمند در لوح کلی فرهنگ کشوری بی تاثیر نبوده است. ولی شما در جای تان با متانت ایستادی

صبوری: من تنها و تنها صبوری پیشه کردم، صبوری و صبوری!

- البوم جدید شما بنام «زندگی همین است» به مثابه اثر پر

امیر جان صبورى شاعر، آهنگ ساز و آواز خوان خوش صدا و خوش سلیقه. بعد از یازده سال گوشه گیری از عرصه موسیقی اینک مجدداً با ارایه جدید ترین و ناب ترین سروده ها و آهنگ هایش برای اهل ذوق و علاقمندان هنر ش، گل دسته های از شگوفان ترین و قشنگ ترین ساخته های هنریش را اهدا کرد. امیر جان صبورى در سروده هایش از غم دامن گیر وطنداراش، از ماتم و مصیبت های تحمیلی روزگاران تعصب انگیز حاکم بر میهن اش، از امید ها و آرزو های پاک انسانی در هم شکسته، از عشق و محبت، از سادگی، از صفا، از خانه های گلی به پشت هم چسبیده، از بی غمی و آرامی، از صندلی، از دوران کودکی تا جوانی و پیری قصه های چون کتیبهء منقش دارد و با ظرافت هنری ترسیم کرده و در آمیزش میلودی و ریتم های دلنواز چه حکاکانه و ماهرانه روی پرده ها و در لابلای ضرب ها به آهنگ های منظم دلنشین آراسته است که هر شنونده را وامیدارد تا دمی از همه جنجالهای روزگار خود را فارغ سازد و به نواي دل پذیر این مطرب پخته کار و هنر نمائی های دلکش امیر جان صبورى گوش فرا دهد و در بافت ماهرانه کلمات و واژه های سوچه زبان دری خود را دریابد، بی تردید که اگر موسیقی به شکل پخته و فنی نواخته شود و باشعر خوب در آمیخته شود با ظرافت های هنریش تاثیر پذیری، روان بنی آدم را میتواند بعد از شنیدن آن درک کرد. ده آهنگ امیر جان صبورى در سی دی جدیدش که به اهل ذوق و علاقمندان هنرش عرضه کرده است، هر آهنگ وهر سروده صبورى مفاهیم و مزایائی ویژه خود را دارد. ضرب المثل مشهور وطن است که (دیر آید، پخته آید) واقعاً این ضرب

نمود. من برای این جوان با انرژی البوم جدیدی را که تصنیف ها و آهنگهای آن از ساخته های خودم است بنام "چای و چلم" تهیه دیدم و با دوست همیشگی ام آقای ذاکر آتھابیوف امور تخنیکی و ثبت آنرا تکمیل ساختم. این البوم نیز عنقریب بدست نشر سپرده خواهد شد.

همچنان البوم دیگری را برای هنرمند و یکی از دوستان خوب من حبیب که جوان سرشار از استعداد است ساخته ام که امور ثبت و تصویر آن تکمیل شده و بزودی بدسترس همه قرار خواهد گرفت.

ما در اینجا اطلاع یافتیم که اخیراً "هنر مند جوانی به نام «شکيب همدرد» که در برنامه ستاره افغان، با اجرای چند آهنگ جدید که توسط شما ساخته شده است، حایز مقام اول گردید و به کمال شهرت و محبوبیت رسید. درین مورد علاقه داریم از خود شما بشنویم.

صبوری: شکيب همدرد جوان خوش صدا و با استعداد است که از میان چندین هزار جوان افغان که در اولین پروسه ستاره افغان اشتراک نموده بودند، انتخاب گردید. بتقاضا و سفارش دوست بسیار خوب و هنرپرور، آقای کامگار و علاقه خودش بکار هایم، به ازبکستان نزد من آمده و من چند آهنگی را از ساخته های خودم برایش آماده ساختم. این آهنگها بشکل تصویری از تلویزیون های افغانستان به نشر رسید. البته نام ستاره افغان را مردم، تلویزیون طلوع و آریا پردکشن برایش داد که خوشبختانه با اجرای آهنگهای من شکيب همدرد واقعاً به "ستاره" تبدیل شد!

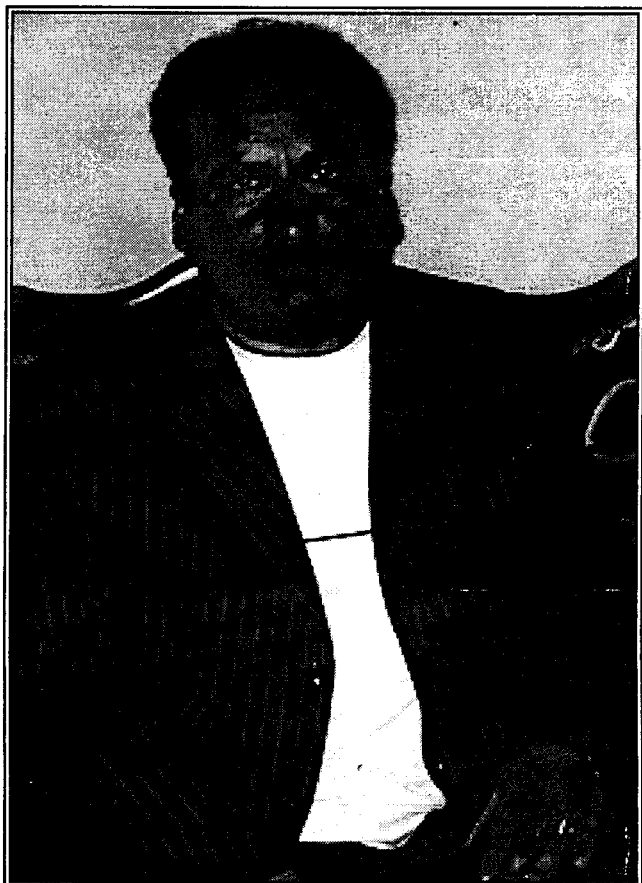
- مسلماً عده زیادی از علاقمندان هنر در مورد شما و آثار تان شناخت دارند ولی کمتر کسی را میتوان یافت که درباره زندگی شخصی شما چیزی بداند. شاید این فرصتی باشد تا دوست داران تان کمی هم درباره زندگی شخصی تان بدانند؟
صبوری: زندگی شخصی من با لطف پروردگار خوب است و من راضی هستم. چهار فرزند، سه پسر و یک دختر دارم که همه مرا دوست میدارند. همسر من با محبت زیاد مرا به کار هایم تشویق مینماید و ما از شروع زندگی مشترک تا همین اکنون همدیگر را دوست داریم و به همدیگر احترام قایلیم.

- با عده ای از دوستان دیگر، من این سعادت را دارم که باشما آشنائی نزدیک دارم ولی برای کسانی که شما را از نزدیک نمی شناسند بگویند که امیرجان صبوری را خود چگونه می بینید؟
صبوری: امیر - صبوری شخص ساده خوشباور، وسواسی و امادر کشاکش زندگی صبور است.

غناي هنري در محافل هنر تحسین فراوان برانگیخته است. آهنگ های این البوم در یک کلام از یکسو قصه غصه و اندوه و از جانب دیگر جولانگاه آرزو و امید است، چه انگیزه هائی باعث آفرینش این اثر شد؟

صبوری: در ساختن البوم "زندگی همین است" درد مردم و از سوی دیگر تصادفاً در غربت و دوری از وطن داشتن وقت کافی برای فکرکردن وامکانات خوب برای آفریدن، سبب شد تا درد مردم و حرف مردم را بزبان آنها نیکه خود نمیتوانستند بیان دارند، بیان کردم و قبول شد.

- خوب حال بعد از فتح دل ها بوسیله البوم "زندگی همین است" چه کارهای دیگری را می خواهید انجام بدهید؟
صبوری: بعد از ارایه البوم "زندگی همین است"، البوم جدیدی را بنام "قفس های طلایی" به صدای خودم آماده ساخته ام که همه تصنیف ها و آهنگ های آن جدید است و از ساخته های خودم میباشد. این البوم بدسترس دوستان و هموطنانم قرار خواهد گرفت. همچنان کلیپ DVD- شکل تصویری آهنگهای البوم "زندگی همین است" را نیز تهیه داشته ام که بزودی بدسترس علاقمندان و هموطنان قرار خواهد گرفت. هنرمند معروف و خوش صدا توابع آرش افغان که در سویدن زندگی مینماید در ازبکستان نزد من آمده و تقاضای کمک

د کونړ د اډیو تلویزیون

خلیل شننا د تخنیک مدیر

کونړ د هیواد په ختیځ کې یو سرحدي ولایت دی او د خپل ستراتیژیک موقعیت له مخې په هیواد کې د پام وړ سیمه بلل کېږي. دنورو پرمختیا تر څنګ مطبوعاتي چارې هم له ډیر وړاندې په دغه ولایت کې سمبال شوي په ۱۳۲۵ هـ لمریز کال کې په دغه ولایت کې یو راډیويي دستگاه نصب او په خپرونو یې پیل وکړ. په خپرونو کې د دولت مرکزي خبرونه رپوتونه او سمیه بیز تفریحي اونوری خپرونې وي چې د کونړ په ټولو سیمو کې اوریدل کیدی په ۱۳۲۷ هـ ل کال

کې کونړ ته د تلویزیون ترانسمیتر هم ولیږدول شو او په اسد اباد کې تلویزیوني خپرونې هم پیل شوې په دغو خپرونو کې یواځې د نیم ساعت لپاره سیمه ییز خبرونه او تبلیغاتي پیغامونه وو او نور یې د کابل د تلویزیون خپرونې خپرولې په ۱۳۲۸ هـ ل کال کې کله چې مجاهدینو کونړ محاصره او کمونیستي دولت د ماتې ښکته ووهل شو دولت د تلویزیون او راډیو دواړه دستګاوې ننگرهار ته ولیږدولې او په جلال اباد کې یې د کونړ په نوم خپرونې کولې په ۱۳۷۸ هـ ل کال

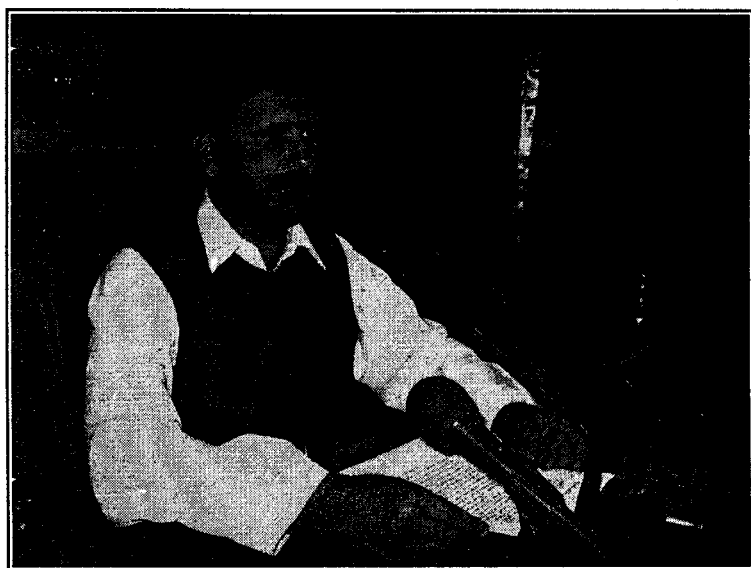
د طالبانو د واکمنۍ پرمهال د کونړ د اطلاعاتو او کلتور ریاست د دې ولایت د راډیو د فعالولو په هڅو کې بریالی شو او لــه مرکزي راډیونه یو دستگاه کونړ ته ولیږدول شوه او په لمړي ځل یې د یو ساعت لپاره خپرونې پیل کړې چې دوخت د حکومت د پالسی سره سم یې چارې پرمخ تللې دغه خپرونې له یو ساعته دوو ساعتو ته وغځیدې کله چې د طالبانو واکمني ښکته شوه د کونړ د راډیو لپاره نوی هڅې پیل شوی په همغه دستگاه کې خپرونې څو ساعته شوې ورو ورو د ملي راډیو تلویزیون

درهبري هيت پلاوى په پاملرنه
دكونړ دراديو تلويزيون تشكيل
منظور او په سيمه كې دنړيوالو
ځواكونو لخوا يوه لس كيلو واټه
راډيويي دستگه هم دكونړ
راډيو تلويزيون ته ورکړل شوه دكونړ
راډيو تلويزيونون چې داطلاعاتو
اوفرهنگ رياست سره يو ځاي په يوه
کوچنۍ ودانۍ كې فعاليت كاوو
دفعاليتونو دلاغځيدو لپاره دكونړ
راډيو تلويزيون آمریت په وړاندیز اود
ملي راډيو تلويزيون او دډی ولايت
دوالي په منظوى داسد اباد د منډه
كول په سيمه كې اته جريبه ځمكه

ورکړل شوه اودولایتي بیارغاوونې
دډلې لخوا پکې دارتیا وړوداني هم
جوړه شوه.
دكونړ دراديو خپرونې دكيفيت او
وخت له مخې پياوړې شوى په ۱۳۸۲
هـ ل كال په لومړيو كې په كونړ كې
تلويزيوني خپرونې هم پيل شوې خو
په ډيرو عادي وسايلو سره سمبال وى
اوس مهال دكونړ ملي راډيو اته
ساعته خپرونې لري چې پكې دسيمې
تازه خبرونه، ديني تعليمي، تفريحي
او نورو خپرونې خپريږي او
داوريدونكو سيمه يې گاونډي هيواد

پاکستان تر اسلام اباد اوپه کور دننه
په ډيرو ولايتونو كې ده. د كونړ
دتلويزيون سميزې خپرونې ديونيم
ساعت لپاره دي په تلويزيون كې هم
دبيارغاوونې پروگرامونه سميزخبرونه
موسيقي اونور تعليمي اوتفريحي
خپرونې شته دكونړ راډيو تلويزيون
آمریت مسؤلین وايې پدې هڅه كې
دي چې دخپلو ليدونكو او
اوريدونكو سيمه نوره هم پراخه
كړي اود كيفيت له مخې هم بدلون
پكې رامنځ ته كړي.

محمد آصف روفی

خان ولي سالارزي دراديو ولايت

سيد عبدالله نظمي دتلويزيون ولايت

نقد چیست و منتقد کیست؟

جاوید فرهاد

منتقد کیست؟ نخستین اصلی که منتقد را تعریف می کند، داشتن آگاهی های مبتنی بر روش نقد است. این آگاهی ها در بر گیرنده مواردیست که منتقد باید آن را در نفس خود داشته باشد. مانند:

۱- احاطه داشتن بر مقوله ها و تیوری های نقد مدرن.

دانش کامل از ویژه گی هایی که نقد در محاور آن شکل می گیرد. نگاه شالوده شکنانه دریافت نوا از مفهوم نقد. توجه به رویکردهایی دگرگونه در متن اثر. با استناد بر مواردی که مطرح شد، این مولفه های پنج گانه، به عنوان ویژه گی ها، مهمترین رویکردی است که کار منتقد را در حوزه نقد تبیین می کند.

جدی ترین مشکلی که در زمینه نقد و نقادی در افغانستان وجود دارد، ناشی از تعریف یکجانبه نقد (یعنی نقد به معنی انتقاد صرف) است؛ زیرا به دلیل عدم درک از مفهوم "نقد"، بسیاری ها در جامعه ما به مسأله بیان "انتقاد صرف" در حوزه نقد می پردازند و ارزش ها را همسان با کاستی ها، در فرایند نقد و نقادی مطرح نمی سازند. پس از همین جاست که منتقد بدون توجه به جنبه های معیاری نقد، فقط به برداشت یکسویه از اثر و موضوع مورد نقد می پردازد. با توجه به همین کاستی در قرائت یک جانبه از مفهوم نقد است که از سال ها به این سو، نقد با روش های معیاری و به دور از "غرض و مرض های فردی" در کشور ما شکل نگرفته است. پس برای شکل گیری نقد معیاری و هنجارمند، نخست از همه، باید فرهنگ نقد پذیری را ایجاد کرد و سپس به نقد معیاری در حوزه مربوط پرداخت.

نکته ای را که در بحث فرهنگ نقد می خواهم به آن تأکید کنم، در نظر گرفتن معیارهای بالا برای عملی سازی روش های سامانمند در فرایند نقد است؛ زیرا اگر برای درک میزان ارزش ها، معیاری برای اندازه گیری وجود نداشته باشد، نقد روشمند نمی تواند شکل بگیرد.

۲- فرهنگ نقد پذیر: "رابرت گیدمن" نویسنده اروپایی می نگارد: "پیش از این که در بحث ظرفیت شناسی، نقد، ظرفیت ارزشی دانسته شود، فرهنگ نقد پذیری ظرفیت ارزشی پنداشته می شود".

در این تعبیر "گیدمن" اشاره جالبی برای وقع گذاشتن به "فرهنگ نقد پذیری" وجود دارد. بی تردید، داشتن روحیه فرهنگ نقد پذیری، یکی از ظرفیت های ویژه، برای داده ها و نقدانگاشته می شود. برای آن که به این ظرفیت دستیابی پیدا کنیم، بهتر است به رویکرد های سازنده و اثرگذار در فرایند فرهنگ نقد پذیری، توجه جدی داشته باشیم:

۱- حساسیت های منفی و روش های تلقی یکسویه درباره خود و اثر را کنار بگذاریم. به آرای دیگران در هنگام نقد، دقت کنیم. تحمل آرای خلاف پیش و سلیقه خود را داشته باشیم. از نقدنترسیم. اشتباه در هنگام عمل را، امر طبیعی بپنداریم. خو گرفتن به این اجزای پنج گانه، مستلزم تجربه و تکرار این روش های فرضیه یی در فرایند نقد پذیری است.

باز اندیشی، نوگرایی و زودن گرد قرائت های سنتی و متحجر، از شمار رویکردهایی است که می تواند ظرفیت فرهنگ نقد پذیری را در وجود ما گسترش بدهد.

... جدی ترین مشکلی که در زمینه نقد و نقادی در افغانستان وجود دارد، ناشی از تعریف یکجانبه نقد (یعنی نقد به معنی انتقاد صرف) است؛ زیرا به دلیل عدم درک از مفهوم "نقد"، بسیاری ها در جامعه ما به مسأله بیان "انتقاد صرف" در حوزه نقد می پردازند. نقد چیست؟

نقد، یکی از روش های مهم به منظور ارزیابی مفاهیم، پدیده ها و داده های مختلف در فرایند تولید و آفرینش است. "فوکویاما" اندیشمند پست مدرنیست در باره نقد می نویسد: "نقد، روش بررسی، در فرایند گیرنده گی و دهنده گی ذهن است که در ارتباط دو سویه بانگرش نقادانه و ماهیت اثر شکل می گیرد. اما چیزی که در متن این بحث (نقد چیست)، پیش از همه به آن باید پرداخته شود، توجه به فرهنگ نقد و رویکردهای سازنده آن است. مهمترین نکته یی که در فرایند نقد ضروری پنداشته شده و از شمار رویکردهای سازنده در عرصه نقد انگاشته می شود، توجه ویژه به فرهنگ نقد و سپس فرهنگ نقد پذیری است: ۱- فرهنگ نقد:

پیش از این که منتقد به نقد داده های مطرح بپردازد، باید به معیارهایی که در بر گیرنده فرهنگ نقد است توجه داشته باشد. این معیار ها، مشمول این روش ها است: پرهیز از حب و بغض و یکسو نگری. جلوگیری از قطعی انگاری در هنگام بررسی. بررسی همه جانبه و مبتنی بر ویژه گی های مثبت و منفی اثر. برهم زدن هنجارهای متعارف و سنتی در حین ارزیابی و ارزشیابی و هنجارشکنی های آگاهانه. آگاهی داشتن از تیوری و نظریه های جدید در حوزه نقد و بررسی. افزودن بر این فرضیه های پنجگانه، شمار دیگری از فرضیه های مطرح در زمینه فرهنگ نقد وجود دارد که برای پرهیز از ملالت و توجه به اصل فشرده نویسی، به همه ای آن موارد، اشاره نشد.

فضل الرحمن فيروز

2009 1 27

الہوم این شمارہ

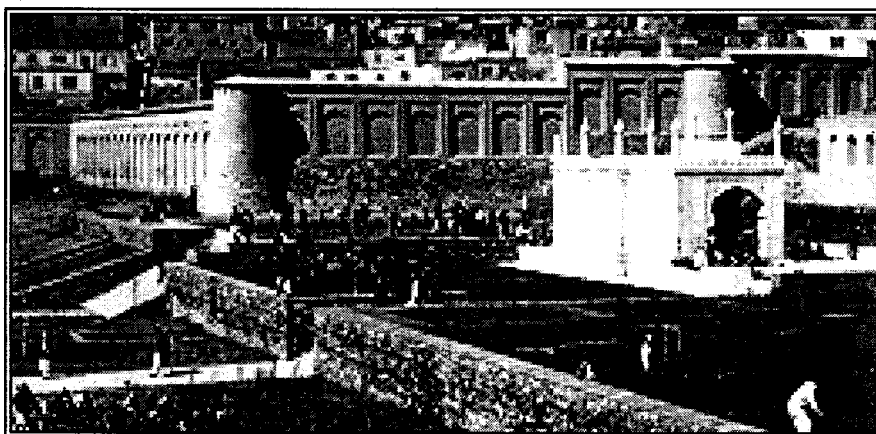

رحيم مهريار

باغ بابر کابل

ایوب آرون

موقعیت جغرافیایی باغ هم به اهمیت آن افزوده است. این باغ در دامنه غربی کوه شیردروازه چشم انداز قشنگی به سوی شهر دارد. بخش وسیعی از غرب شهر کابل و همچنین قسمت هایی از رود خانه کابل، که از دامنه باغ می گذرد، از باغ بابر به خوبی دیده می شوند.

احتمالاً موقعیت زیبای این منطقه باعث شده بوده که ذوق طبیعت گرای بابر برانگیخته شود و او دست به ساختن باغی در آن جا بزند.

مسجد مرمرین نیز در باغ بابر وجود دارد بابر در جوانی پس از تصرف کابل به زودی شیفته طبیعت و آب و هوای این شهر می شود. او در کتاب "ترک بابری" (بابرنامه) از طبیعت دل انگیز کابل به خوبی یاد کرده است.

این شاه مغولی، کابل را به عنوان پایتخت تابستانی خود برگزید و قلمرو وسیع امپراتوری خود را که از آسیای میانه و خراسان تا بخشهای از شبه قاره هند گسترده بود، از همین جا اداره می کرد.

بابر پسر عمر شیخ، از نوادگان امیر

این باغ پس از تاسیس تا حدود بیش از چهارصد سال دیگر تفرجگاه فرمانروایان و شاهان مختلف بود باغ تاریخی بابر اخیراً بازسازی شده و با آن که روزانه صدها نفر از آن بازدید می کنند تنها افراد کمی از گذشته آن آگاهی دارند.

امان الله صاحب زاده، رئیس موسسه باغ بابر می گوید در روزهای عادی بیش از ۵۰۰ نفر و در روزهای تعطیل تا ۹ هزار نفر به این باغ می آیند.

رئیس موسسه باغ بابر می گوید بازدیدکنندگان باغ را مردم شهر کابل، خانواده ها، خارجی ها و جهانگردان تشکیل می دهند.

بسیاری از کسانی که وارد این باغ می شوند، می گویند برای تفریح می آیند و به ساختمانهای تاریخی ای این باغ، کمتر توجه می کنند.

شمار کمی هم هستند که از ساختمانهای تاریخی در باغ بابر، دیدن می کنند و تابلوهای راهنمای باغ را می خوانند. آقای صاحب زاده می گوید دو نفر را برای راهنمایی بازدیدکنندگان باغ گماشته

آرامگاه بابر باغ بابر تنها یک باغ با چند درخت نیست؛ آرامگاه ظهیرالدین محمد بابر و چند ساختمان تاریخی هم در میان آن قرار دارد که از اهمیت تاریخی زیادی برخوردار است.

باغ بابر از قدیمی ترین باغهای کابل است که بخشی از تاریخ این شهر را با خود دارد. این باغ را ظهیرالدین محمد بابر، بنیانگذار امپراتوری گورکانیان هند، پس از آن که کابل را در ۱۵۰۴ (۹۱۰ هجری قمری) به تصرف خود در آورد، احداث کرد.

این باغ، حدود چهارصد سال دیگر تفرجگاه فرمانروایان و شاهان مختلف بود. بخشی از این فرمانروایان ساختمانهای جدید به این باغ افزودند.

باغ بابر مانند دیگر ساختمانهای سلطنتی، برای صدها سال رازناک و رموز بود و کسی اجازه ورود به آن را نداشت. دروازه های باغ بابر در سال ۱۹۳۰، در زمان حکومت نادر خان، به روی مردم گشوده شد و به تفریحگاه عمومی تبدیل شد.

تیمور و قتلغ نگار خانم، از نوادگان چنگیز خان است. او در ۱۴ فروری ۱۴۸۳ میلادی (ششم محرم ۸۸۸ ه ق) در فرغانه به دنیا آمد.

بابر در یازده سالگی وارث فرمانروایی پدرش و پس از جنگهای بسیار با فرمانروایان ازبک و تاتار در آسیای میانه، در ۲۱ سالگی روبه سوی کابل و سرزمین افسانه ای هند نهاد.

بابر در سال ۹۳۲ ابراهیم لودی را در دهلی شکست داد و امپراتوری کورگانی هند را بنیان نهاد و در ۲۶ دسامبر ۱۵۳۰ (۹۳۷ ه ق) در شهر آگره در هند پس از ۳۸ سال سلطنت درگذشت.

ابتدا جسد او را در شهر جمنا به خاک سپردند؛ اما شاه جهان پسر او پس از نزدیک به ده سال استخوانهای او را بنا به وصیت خود او به کابل منتقل کرد و در باغی که خود او ساخته بود، (باغ بابر) دفن کرد.

منظره استثنایی شاه جهان در کنار آرامگاه پدرش مسجد کوچکی را از سنگ مرمر ساخت و آرامگاه او را هم با محوطه کوچک مرمرین از حریم مسجد جدا کرد.

در این باغ نشانه هایی از دلپذیری و علاقه مندیهای بابر به زیباییهای طبیعی به جا مانده و تا اکنون حفظ شده است.

حوض باغ با ساختمان پلکانی آن منظره استثنایی را به وجود آورده است. زمانی که حوض از آب پر می شود، آب آن به حوضهای کوچک پایین آن از راه آبرو

مرمرین سفید سرازیر می شود.

در دامنه باغ ساختمان دو طبقه خشتی با مهندسی ویژه ای است که گفته می شود شاه جهان آن را برای توقف کاروانهای بازرگانی ساخته بوده است.

آقای صاحب زاده، رئیس موسسه باغ بابر می گوید در بخشی از این کاروانسرا جایی برای افراد فقیر و بی پناه کابل قدیم اختصاص داده شده بوده و آنان در آن می آسودند.

آقای صاحب زاده می گوید این کاروانسرا، در حوادث مختلف کاملاً از بین رفته بود و در سالهای اخیر با مواد ساده محلی دو باره به شکل گذشته آن ساخته شده است.

این ساختمان اکنون هم به نام کاروانسرا یاد می شود و دفاتر اداری و موزیم (موزه) باغ در داخل همین کاروانسرا قرار دارد. اکنون همه کسانی که وارد این باغ می شوند، از داخل همین کاروانسرا می گذرند.

کاروانسروا کاروانسرای باغ بابر در دامنه باغ ساختمان دو طبقه خشتی با مهندسی ویژه ای است که گفته می شود شاه جهان آن را برای توقف کاروانهای بازرگانی ساخته بود.

در سال ۱۸۸۰ امیر عبدالرحمان خان دو ساختمان دیگر در داخل باغ بابر ساخت و بیشتر خانواده او از این ساختمان ها استفاده می کرد. اکنون یکی از این ساختمانها که در گوشه جنوب شرقی باغ قرار دارد به نام "قصر ملکه" معروف

است و ساختمان دومی که در سالهای گذشته به عنوان غذاخوری از آن استفاده می شده اکنون به نام پاولیون (سرایه) یاد می شود.

آقای صاحب زاده می گوید در حال حاضر پاولیون باغ یکی از محل های تجارتي باغ است و در آن مراسم و کنفرانسهایی در بدل پول برگزار می شود. این ساختمان پایین تر از مسجد مرمر قرار دارد.

به دور مجتمع ساختمانهای، استخر، گلخانه، گلزارها و درختان باغ بابر یک محوطه خشتی کشیده شده که تا سه متر بلندتر دارد. محوطه باغ بابر بیش از یازده هکتار مساحت دارد.

بازسازی باغ بابر از سال ۲۰۰۲ با همکاری بنیاد فرهنگی آقاخان آغاز شد و در حال حاضر در حال پایان یافتن است. اکنون این باغ به حال نخست خود بازگشته است.

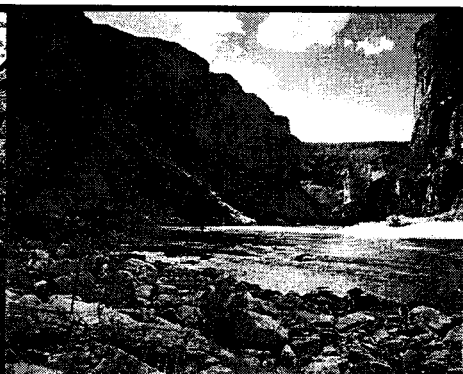
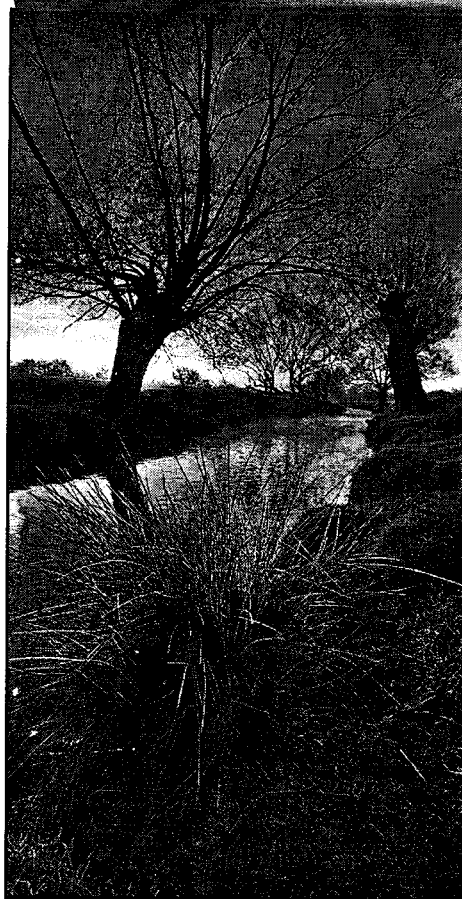
آقای صاحب زاده می گوید این باغ را شورای نه نفری به اساس قراردادی که بنیاد آقاخان با دولت افغانستان امضا کرده، اداره می کند.

او گفت کسانی که به این باغ می آیند، در بدل دریافت تکت دخولی، پول می پردازند. و این پول، برای اداره و نگهداری باغ به مصرف می رسد.

باغ بابر تنها میراث تاریخی کابل است که در حال حاضر در وضعیت خوبی قرار دارد.

د غر پینه

الور وفا سمندر

صوت د سمندر پر غارو، د خپل نا آشنا وطن په لور، د تللو تلوسه لري. مور هم ددغه خاموش جشن د نمانځنو په خاطر خپل زړه پر سکوت ورکوو. انسان د غر شپیل دی. انسان غر ښکاره کوي. انسان مجسم کلام دی. انسان گوري، پوهيري، اوري او دا ټول غر دی چې را څرگنديري. يوه.

بزرگړکارکاو، د هغه د لاس پرتاکو او د وچولي پرخولو وريځي، غنم، جوار او شني شوتلي را وتوکيدلي او دې ټولو خدای ياداوه او دومره غرونه له چوپه خوله بزگر څخه راوتل؛ خو هغه ټولو بيسواده گانه، اخر هغه کتاب نه ليکه! مور په وينځلو حواسو او سپين ذهن کې، د خيال ديوه بلو او په دغه شعر کې د

سپينه ده، پاکه ده، بې عيبه ده، مړينه او زوال نه لري. انسان ويريري! خو د ويرې موضوع ته نشي ورکټلای! انسان له پيله دارول شوی؛ مېنډې او پلرونه لومړي واکمن استازي دي چې ويره د تازه، نوي او ماشوم انسان په ذهن او خاطرو کې کړي! وېره مور ته راگرل شوې. وېره اصلي نه ده. مور وېره زده کړې. وېره بايد ووينځو؛ زموږ زړه هغه سمندر په خان کې ویده لري چې وروستی به د وېرې ټول شرمونه وشړوي او مور ته به خيال او خوب سپيني او تازه او سوچه او بې گناه خوښۍ را پخلا کړي. نو راځی دا له شرمونو او وېرو ډکه ورځ په يوه خالي شپه وپلورود. شپې خيالي گر اقليم کې زموږ او ستاسو د روح بيری د نور او

ژوند مينه دی، هستی مينه ده، دا لمر، دا ستوری، دا سپوږمۍ ټول د هغې ابدی مينې سوغاتونه دي چې مور ته د لوی مينه گر کيسې کوي. دا له رنگينو کبانو ډک مست سيندونه، دا د جگو جگو ونو ځنگلونه او پريمانه ميوې، دا له غميو ډک غرونه، دا زموږ لوی انساني تير... ټول له عشق او مينې پيدا شوي. زموږ شرف په دې کې دی چې هستي په مينه وپالوو. «په هيڅ راز له الهي رحمت څخه بې برخې نه ياستی؛ مگر دا چې هغې مينې او محبت ته څټ کړی چې ستاسو لپاره دالی شوی.» مينه يو سپين قلمرو دی، دا قلمرو هيڅ ډول پولې او سرحدونه نه لري، د مينې په سپين هيواد کې نه ويرې ته ځای شته او نه شرم ته. مينه

زړه پر لاسونو ښوروو او د هستی په ذات کې نغښتی خوږ ریتم په خبرو او غږیدلو او (غر) کیدلو راولوو.

باید سپین شو. باید لومړني شو! مور چې په جنت کې کور خوشي کاوه؛ دا فکرونه، باورونه راسره نه وه! دا زموږ نه دي! دا مړه غږونه او مړې سندري دي!!! مور باید د حواسو او ذهن تیاره شپه په خپل دننه کې ختمه کړو. زموږ کلمه د سمندر د څپو غږ دی. زموږ غږ هغه خندا ده چې غاتولو له شمال څخه زده کړې. زموږ نار هغه غږ دی چې خندا ورڅخه جوړیږي. د غږ او رڼا سیلانیانو! دغه د وړمو کاروان هم تیرشو! اوس مور او تاسو یو او په ستوریو کې ولاړه د سکوت دمه! شپه تیاره ده؛ خو څه شی نه لرې! شپه یو تش فصل دی. شپه زموږ د خیالونو او زړونو د الوتلو پرمخ تش ټاټوبی دی. مور په شپه کې، د زړه په سترګه، د خیال په وزرونو ناپیدا ځمکې مومو. راځئ چې دغه شخصي او خصوصي سفرونه پیل کړو! لږ شیبه وړاندې د میلمستیا وړیا باغونه دي او هرڅوک ځانګړی میلمه.

جاثان اوسي زما او ستا دواړو په زړو کې لکه ژوند چې دی موجد ټولو دانو کې مور په وینځلو حواسو او سپین ذهن کې، د خیال دیوه بلوو او په دغه شعر کې د زړه پر لاسونو ښوروو او د هستی په ذات کې نغښتی خوږ ریتم په خبرو او غږیدلو او غږکیدلو راولو. دغه له سترګو پناه پاچا هغه وخت لیدل کیږي چې انسان د مینې، رڼا او سپینڅلي کلام مجرا او شپیلې شي. روح د اګاهۍ له سرمنزل څخه را لیرې شوی دی. هغه څه چې د

روح سترګې او غوږونه یې ویني، اوري؛ زموږ د فزیکي سترګو او غوږونو په واک کې نه دي؛ نو موږ هغه وخت کولای شو دهستی زړه وویښو، هلته واوسو او هغه درک کړو، چې ویش روح شو. «خداى له موږ سره مینه کوي، نو موږ هم باید داسې وکړو؛ موږ هم له خداى سره مینه کو»

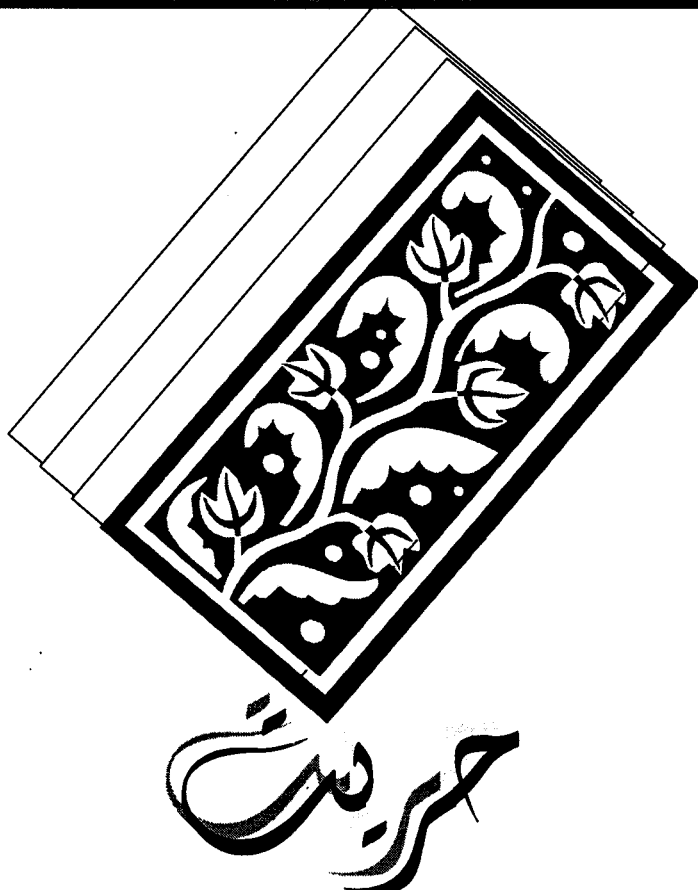
ژوند د مینې اولاد دی. هستی د مینې باغ دی. زموږ څیرې، رنگونه، نومونه د مینې راز راز څیرې، رنگونه او نومونه دي. هرڅه چې ګورو موږ ته د مینې راز را اورو، نو موږ ټولې هستی ته ځانډوو. ټوله هستي د سترې مینې ننداره ورکوي. څیره او شکل او نوم او هویت زموږ لپاره نقاب دي. اروا د نور او صوت له جنس څخه ده. دغه ډبرې، نباتات، راز راز ژوندي موجودات او انساني رنگین نفوس؛ ټول فزیکي کالېونه او کورنه او کالېوتونه دي. زموږ فزیکي-ذهني هویتونه، همدغه د اروا موقت کورونه دي. د خیال او اروا سترګه د څیرې او پوست څټ ته دغه ستره لومړنۍ ښکلا لیدلای شي. ځکه موږ په خوب کې د ځمکې، ستوریو، کهکشانونو څټ ته را څخه ورکې ځمکې لیدلای شو او دا ټول ستاسو سره دي. ورځ زموږ کرونده ده. هغه څه چې د ورځني تلاش او هڅو په پای کې یې لاسته راوړو؛ زموږ خپل درمند جوړوي. دغه درمند زموږ له فکر او کړو وړوڅخه پوخ شوی. دا غلې دانې موږ پخپله کرلي، موږ خپل کرلي ازغي او الماس ریبو! ولې موږ خپل درمندونه نه منو! زموږ درمندونه پراغو ډک دي. موږ د سرو دانو پرځای

ترڅه خوځان او پوچې دانې په لاس راوړي. زموږ طبیعت تریخ دی، له خداى څخه گپله لرو. ګاونډیان مو نه خوښیږي. ذهن مو له شکاېته ډک دی. های! خدايا ومې موندلې ته په هرڅه کې راسره یې؛ شکر: کرزما، کښت زما، لو زما، درمند زما! زده مې شول؛ زه هرڅه هغسې کړم چې غواړم یې! چوپتیا ده. خاموشي خوره ده. زه پروت یم. نه خوڅیږم. نه غږیږم. ذهن لګيا دی، څه کارلري: ورځ پای ته رسیدلې، ما ښه گټه نه ده کړې، ما ښې نومړې نه دي اخستي، ماته چا مینه او محبت نه دی راکړی، زه له چا څخه ښه خاطره نه لرم، زه له دنیا دنیا دردونو او ډیرودیرو گپلو ډک یم. سکوت کې پټ غږ خواب را لنډوي، زه دا له خپل زړه څخه اورم، سکوت زما زړه ته لاره لري: هرڅوک ځانته پخلی کوي، موږ به هم دا خپل پخلي خورو؛ ترڅو دا تجربه کړو چې د هرچا او ټولې هستۍ هرکلي ته د زړه په قدمونو ورشو. نو راځئ چې دغه شیبې، دغه فضا په ښو غږونو او ښو غبرګونونو له سره ورنګو! راځی چاپیریال، کورنی ماحول او خپل وجود ته مینه او محبت ورکړو. موږ د مینې، ښکلا، خیر او محبت باغواني کوو. ټوله هستي سپینه ده، تیاري له ما څخه راوتلي او د تقدیر دا تورې پانې یې راته میراث پراېښي. ژوند شعرده او شاعر زه یم. شاعر د غږ شپلی دی. شاعر یو روان او جاري غږ دی. شاعر د غږ پر رود خان خرڅ کړی. شاعر خپل زړه رڼا ته پراېښي. شاعر خپلې سترګې لمرونو ته خوشي کړي. شاعر خپل غوږونه د خیال

پاټی ۳۸

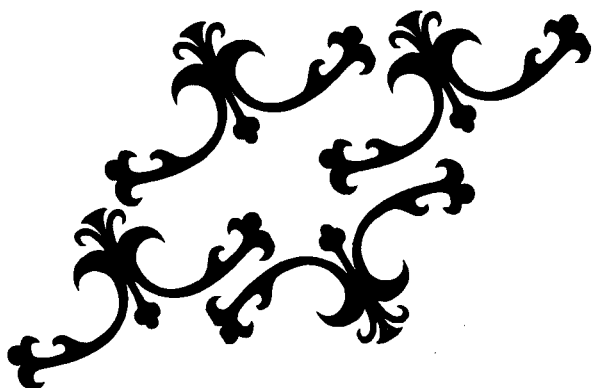
رڼه ننگه

همچومن يارب کسي سرگشته و حيران مباد
شايق رمنگاه دیده خوبان مباد
در پي و صل نگاري بي سرو سامان مباد
مبتلاي محنت ورنج و غم هجران مباد
ساده دل بودم به دام عشق يار افتادم
در بهار زنده گاني کام دل حاصل نشد
شوخ بي پرواي من باري به من ماييل نشد
درد و داغ زنده گي دور از من بیدل نشد
ار سرشک ديده ام روشن چراغ دل نش
مرغ طبعم گر کند ميلي به پرواز دگر
پاس احسانش کنم با سـازو آواز دگر
نشدند گر خامه ام افشا کنم راز دگر
بگذرم زين عشق گيرم عشق دمساز دگر
مست جام بادهء عشقم خمار افتاده ام
سامحا را زدل خود با کسي ديگر مگو
شرمساري ها نگرده پردۀ دار عزرتو
گرهي خواهي که عمرت بگذرد با آبرو
استعانت جز ذات کبر يا از کس مجو
بر سـر راه ندامت خاکسار افتاده ام
فدامحمد سامح صديقي

دمـجنون ژوندون به څه وي چي ليلامري
څه په کار دی تش کالبوت چي زړه دچا مری
زړه ديوه ده دا دختو په قـالب کښي
خدا ومه کړه چي په دا د يوه دچا مري
چي مر غه لارشي قفس د ماتيدو دی
که به زړه مري تش کو گل دي لا پخوا مری
هيڅ ممکن نه دی پايښت دهغه پری
زړه چي مری کالبوت مجبور دی خامخا مری
حریت دهر ملت دبـدن زړه دی
کـه دانه وی هم ملت مری هم بقامری

عبدالشکور رشاد

لایق

کسی لایق اشک ریختن نیست

ولی آن کس که تومی فواهی برایش

اشک بریزانی

ترا هرگز به اشک ریختن نمی گذارد

فراه وال زاهدی

خاضع

ای آفتاب مهرو عواطف کجاستی
وی عشق پاک بهر چه پنهان زماستی
تابش بکن که رفت ز عالم همه امید
پرتوفگن که مظهر هر مداعاستی
سوزی فتاد بردل واز دیده شده برون
اشکی که بهتر از گهر و کیمیاستی
شبم چکیده از رخ گل با همه نشاط
خندید غنچه گفت چرا در فناستی
رفتم به کوی یار کشیدم زدل نوا
در گوش دل هنوز چه شور و نواستی
خاضع به چشم معرفت خوشتن نگر
بهر چه آمدی و در آخر کجاستی
خاضع

راخی

هر خومی که دزیره قـرار ولوله راخی
پوهیرم ولی نـه چـی قتلولو له راخی
بلبل کری دگل وصف که بهار وی که خزان
بوراته خـویـی بس یوبنکلولو له راخی
غمونـه داشنـا زه اوس په هیخ نه هیروم
ای غـمه ! ددنیا که هیرو لو له راخی
ارمانه ! داشنـا شه داشنـا سره میشته
چـی زـره له " خاطر " آزارو لو راخی
مصری خان خاطر

گل په گل

که چا اولیدو گلونو کښی زما گل

بی مثالہ یــــی نظیر د لمر باگل

د حکمت دگل په شان به بل گل نه وي

د صحرا دگلـــــــستان یادبید یا گل

گل می گل دی گل می روح او محبت دی

گل می ژوند دی، گل می شعر د شعر یت دی

گل می غم ، گل می بنادی، گل می دنیا ده

لنډه داچي حکمت گل دی ، گل حکمت دی

گل می رنج ، گل می دارو گل می کباب دی

گل می سوز دی ، گل می ساز، گل می رباب دی

گل می ژوند، گل می مرگ ،گل می دنیا ده

گل می هم دی حقیقت گل می سراب دی

عبدالرزاق حکمت

چي بگويم؟

چي بنويسم؟

چي فرياد زلبان خاموشم به درقبت بزنم

که اشک هایت را دیده نمی توانم

و من در لحظه هاي غم گل لبخند می رو یاتم

صرف براي تو!

تراشکوافراه وال زاهدي

دهيات فلسفه

بلبل فرياد کړی ، دغه را یادکړی

صیاد به کوم خای، غورولی وی

پرون زه بل خای، او نن دلي يم

سپا به چیرته زما مقام وی

بلبل ژړاکړی ، داسی وینا کړی

څه تعجب دی، که ساه می خېژی

گل ته چي گورم ، پرون غوتی وه

نن تازه گل دی ، سپارژپوی

محمد شاه خیال

رباعی و دوبیتی در تاریخ ادبیات

این کوزه چو من عاشق زاری بوده است

در بند سر زلف نگاری بوده است

این دسته که بر گردن او می بینی

دستی هست که بر گردن پاری بوده است

رباعی و دوبیتی کوتاه ترین قالب های شعر کلاسیک ما را تشکیل می دهند که طوری که نام آنها بر می آید در دو بیت خلاصه می شوند و در هر دوی این قالب ها بیت اول مقفی است و این دو قالب بر عکس دیگر قالب های شعر کلاسیک ما دارای وزن شخص هستند به این معنی که دیگر قالب های شعر مانند غزل، مثنوی و قصیده در هر کدام از وزن های مشخص شعر فارسی سروده شده باشند لطمه ای به قالب آنها نمی زند در حالی که در رباعی می بینیم که باید بر وزن لاجول ولا قوه الا بالله سروده می شد و این قاعده تا امروز نیز برای این قالب باقی مانده است. یا در دوبیتی می بینیم که وزن مشخص آن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن است و مانند رباعی این قاعده برای این قالب نیز به شکل مشخص مانده است که باعث تفریق این دو قالب از یک دیگر و هم چنان تفاوت آنها از دیگر شعرهایی که در دو بیت سروده می شود و دارای مطلع نیز می باشند می شود. اوزان این دو قالب از شیرین ترین و گوش نواز ترین وزن های شعر فارسی می باشند که در طول تاریخ ادبیات کمک زیادی را به این قالب ها کرده اند. وزن این قالب ها از یک طرف و کوتاه بودن آنها از طرف دیگر و هم چنان محتوای رباعی و دوبیتی آنها را بر سر زبان ها انداخته و به

زمره های شبانه و لحظه های دل تنگی
مردم تبدیل ساخته است.
از نظر محتوایی بیشتر کارهایی که در این
قالب ها تا امروز داریم به خصوص
کارهایی که در چوکات ادبیات کلاسیک ما
می گنجد دوبیتی های آن را عاشقانه می
یابیم و رباعی ها را بستری برای بیان
مفاهیم فلسفی و پند و اندرزهای اخلاقی در
می یابیم که هم زمان با آن بستری برای
شکایت از بی وفایی دنیا نیز هست.
در دوبیتی های تاریخ ادبیات که مانند وزن
ملایم و دورونمایه لطیف آنها از زبانی
لطیف و بسیار نزدیک به زبان مردم
برخوردار است گاه مسائل عاشقانه با چنان
زیبایی و ظرافت و در عین حال سهل
الوصولی بیان شده است که مخاطب را
وارد یک فضای نوستالوژیک می کند که
به راحتی مخاطب را تحت تأثیر قرار می
دهد.

یکی درد و یکی درمان پسندد
یک وصل و یکی هجران پسندد
من از درمان و درد و وصل و هجران
پسندم آنچه را جـانان پسندد
دلا خـوبان دل خونین پسندد
دلا خون شو که خوبان این پسندد
متاع کفر و دین بیـمشری نیست
گروهی آن گـروهی این پسندد
دو زلفـانـت گرم تـار ربـابم
چه میخواهی از یـمن حال خرابم
ته کـه با مو سر یـاری نداری
چرا هـر نیمه شو آبی بخوابم
زدست دیـده و دل هر دو فریاد
که هـر چه دیده بیند دل کند یاد
بسازم خـنجر نیش ز فولاد
زنم بر دیده تـسا دل گردد آزاد

بابا طاهر عریان شاید سرشناس ترین چهره
در قالب دوبیتی باشد شاعری که هر چند در
قالب های غزل و قصیده هم کارهایی دارد
اما نه تنها در بین مردم بلکه در بین اهالی
ادبیات هم به عنوان شاعر دوبیتی شناخته می
شود و طوریکه در این کارها دیدیم اکثر آنها
از شهرت فراوانی برخوردار است تا جایی
که بیشتر شان را مردم از بر می خوانند و
شاید زمره های آنها را از داخل گهواره به
یاد داشته باشیم که مادر ها آنها را به عنوان
لالایی استفاده می کردند.
نکته دیگری که در این قالب باید به آن توجه
کرد طوریکه اشاره ای هم به آن کردیم
نزدیک شدن زبان این کارها به زبان مردم
است تا حدی که قسمت زیادی از آنها را به
زبان عامیانه در می یابیم و از این درجه
واضح است که از نظر زبانی هیچ پیچیدگی
و ابهامی در آنها وجود ندارد و از نظر
محتوایی نیز سراغی از حرف های دور از
فهم عوام الناس را در آنها نمی یابیم و حرف
ها و آنچه در آن ظرف می یابیم نیز مانند
زبان شان ساده و صمیمی است و همین
مسائل آنها را در بین مردم به خوبی جا
انداخته است.
اما در برخورد با رباعی با زبانی روبرویم
که تا اندازه زیادی نسبت به دوبیتی به سمت
زبان رسمی حرکت کرده و به خاطر بار
فلسفی قسمت زیادی از آثاری که در این
قالب شکل یافته از نظر محتوایی هم آن سهل
الوصولی دوبیتی را در آن نمی توان دید. در
اکثر رباعی هایی که در زبان پارسی داریم
شکوه ای از روزگار دیده می شود و به
مخاطب گوش زد شده که دل به این دنیا نباید
بست. به طور مثال در تاریخ ادبیات پارسی
در رباعی از مشهورترین چهره ای که می
توان نام برد عمر خیام است شاعری که جز
رباعی هایش از او اثر دیگری در دست رس
نداریم و به خاطر بیان و حرف هایش
متشرعین نیز میانه خوبی با او ندارند. در
رباعی های خیام گذر زمان از نکات
برجسته مورد تاکید اوست و در هر جا که
برای او موقعیتی فراهم آمده این فریاد را
سر داده است.

آن قصر که جمشید در او جام گرفت
آهو بچه کرد و شیر آرام گرفت
بهرام که گور می گرفتی همه عمر
دیدی که چگونه گور بهرام گرفت
این کوزه چو من عاشق زاری بوده است
در بند سر زلف نـگاری بودست
این دسته کـه بر گردن او می بینی
دستیست که بـرگردن یاری بودست
نیکی و بدی که در نهاد بشر است
شادی و غمی که در قضا و قدر است
با چرخ مکن حواله کاندر ره عقل
چرخ از تو هزار بار بیچارتر است

گاه از این قالب برای بیان مفاهیم عرفانی
نیز به خوبی استفاده صورت گرفته و شاعران
عارف ما به این قالب نیز بسیار توجه کرده اند
به طور مثال کارهایی زیادی از بزرگانی مانند
حضرت مولانا جلال الدین محمد بلخی و
حضرت ابولمغانی بیدل دهلوی داریم که از آن
به عنوان ظرف مناسبی برای بیان حرف ها و
دغدغه هایشان استفاده کرده اند.

ما را نـه زری است نه نـشار سیمی
جز تحفه عجز بندگـگی تقدیمی
چون شاخ گلی که خم شود پیش نسیم
از دوست سلامی و از مـا تسلیمی

د نړۍ مشهور موزیمونه

له خوادفرانسي دوخت په پنځه سوه مليون فرانکوبيمه او تضمين شوي ده همدارنگه جواهرات او دنړۍ دهيواد ونو لرغونۍ آثار په کي ساتل شوي دي .

په فرانسې کي پوځي ،ستورپېژندنې طبيعي تاريخ اود(ويکتور هوگو)دکور موزيمونه ديدونې وړدي چي په ترتيب سره دغه آثاروتوکي په کي ساتل کيږي لکه پوځي او جنگي وسلې اومهمات، دستورليښي اوپېژندني سامان آلات ، لرغوني آثاراو فيسلونه، له کانونواو ژوروخاېواوکيند نوڅڅه لاس ته راغلي آثار، شخصي سامان او لوازم او د ويکتور هوگو کتابتون.

په لندن کي (دبريتش) موزيم داموزيم چي په ۱۱۳۲هجري لمريز کال کي جوړ شوي دنړۍ ترټولو موزيمونو لوي دي او کتابتون يي په نړۍ کي ساري نه لري . د(مادام توسو)موزيم چي دلرغوني يونان او دروم لرغوني اوتاريخي آثارپه کي شته دي اودغو هېوادو لرغوني تمدن ښکارندوي دي.

دامريکي د(بالتيمور)او(متروپولتين)موزيمونه

معلومات ياپېژندل.

۵- دزده کوونکو، محصلينو ، پوهانو او څيړونکو دپوهي کچه لوړول.

۶- ملي او تاريخي فرهنگي ميراث دوجاړيدو اوله منځه تللو مخه نيول . په نړۍ کي نن ډير موزيمونه شته چي دمختلفو آثارو دساتني لپاره بيلابيلي څانگي اوخوني لري ، خومشهور موزيمونه يي په لاندې ډول دي .پام وکړئ چي په اروپايي هېوادوکي گڼ شمير موزيمونه دسه شنبې په ورځ دخلکو ياسيلاښايانو پرمخ تړلي وي .داروپا ترټولومشهور موزيم دفرانسي د

EEEPERSIAN.COM

دهـغه تعريف له مخـي چي (ايکوم)کړۍ،موزيم دفـرهنـگي ،طبيعتي اوتاريخـي ارزښتمنو شـيانو راټولولو، ساتلو،څير لواو دندنداري لپاره کېښودلـوته ويل کيږي چي موخه او مقصدي دادي.

۱- دپخوانيوخلکو دآثار راټولول او زېرمه کول او بيا يي راټلونکي نسل ته ساتل .

۲- دپخوانيو او اوسنيوتاريخي ،علمي ،فني ،صنعتي اوهنري آثارواو پښتو ترمنځ مقايسه او ارزونه

۳- دقومونواو ملتونو ترمنځ تفاهم راوستل او تقويه کول.

۴- دنړۍ په فرهنگ او تمدن کي دمختلفو او بيلابيل قومونو او ملتونو دوندواوبرخو

(لوور) موزيم دی چي دپاریس په ښارکي موقعيت لري ددی نامتو موزيم خوته په لومړي سرکي يوه باچاهۍ ماني وه خوکه چي د((ورساي)) ماني جوړه او سلطنتي کورنی هلته لاړه نو ((لوور)) پرموزيم بدل شودا موزيم پرڅلوروبرخو وېشل شوی چي لاسي صنايع ،معماری آثار، دنقاشي تابلو گانۍ اوپه دی جمله کي د(ژوکوند موسکالرونکي تابلو) ده چي د ځينوشرکتونو

درلود او دسيمې د موزيمو نو دخزانې په نوم يادېده او د پنځه سوزرو په شاو خواکې يې مختلف او دبيلا بيلو زمانو او دورو لرغونې او تاريخي اثار درلود، خو په ډيره خواشينۍ سره بايد وويل شي چې دغه ښکلې موزيم ۱۳۷۵-۱۳۷۱ هجري لمريز کال په کلونو کې دتنظيمي جگړو په ترڅ کې ويجاړ او په موزيم کې داثار و په سلوکي ۷۰ چې دافغان ميرنۍ او باتور ملت دو بارلي تاريخ او فرهنگي ميراث ښکارندوی وودجگره دمارو خواکونو او دغلوله خوالوت او تالان شول له هغې وروسته کله چې طالبان قدرت ته ورسيدل ۱۳۸۰-۱۳۷۵ هجري لمريز کال هغوی هم له پاتې شويو اثار وڅخه يوشمير مجسمې چې په باميانو کې د بودا دوه لويې مجسمې هم په کې شاملې وې په دې دليل چې گواکې داسلام له سپيڅلي دين سره منافات لري ماتې او له منځه يووړي او س هم زموږ د لرغونو اثارو دغلا او لو تماري لري روانه ده او ملي هويت او فرهنگي ميراث موله ستر خطر سره مخ دی د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت د لرغونو اثار و دخوندی ساتلو لپاره هڅې کوي، خو دا هڅې يوازی هغه مهال بريای راځي شي ، چې ولس د لرغونو اثارو او تاريخي سيمو ساتل خپل يوستر ملي مسوليت وبولي او په دې برخه کې د اطلاعاتو او فرهنگ له وزارت سره مرسته وکړي

دکعبې شريفې پرده ، د حجره الاسو د لومړنۍ روي کښ ، دراشدينو خلفا ووجنگي توري او داسې نور اسلامي مهم او ارزښتناک اثار ساتل شوي دي .

په عراق کې د بغداد موزيم داچې عراق (بين النهرين) هم دتمدن او فرهنگ له لحاظ او هم له سياسي پلوه تاريخي ارزښت لري نو د بغداد په موزيم کې هم ډير مهم او ارزښتناک لرغونې او تاريخي اثار موجود وو چې له بده مرغه يوه زياته او دپام وړ برخه يې په ۲۰۰۳ ميلادي کال کې دامريکايي ائتلاف ډير غل په وخت کې لوت او تالان شوه او نه جيره کيدونکي زيان او تاوان ورته ورسيد.

په تهران کې د(لرغونه ايران) موزيم چې ۱۳۱۶ هجري لمريز کال کې بشپړ او دخلکو پرمخ پرانيستل شوپه دغه موزيم کې چې ۱۳۶۷ هجري لمريز کال راپه ديخوا (ايران ملي) موزيم په نوم ياديږي دحجاري معمارۍ شيان ، لرغونې کشفيات ، مجسمې او لرغوني او تاريخي اثار ساتل کيږي.

دکابل موزيم داموزيم چې ددارالامان په سيمه کې موقعيت لري له ۱۳۷۱ هجري لمريز کال څخه پخوايو خوراغي او نامتو موزيم و چې په سيمه کې يې ساري نه

چې ۱۲۹۳ ، ۱۲۴۹ هجري لمريز کلونو کې جوړشوي او د لومړي او دويمې ميلادي پيړيو اثار په کې ساتل شوي دي .

په روسيه کې د(مسکو)موزيم ۱۲۵۲ هجري لمريز او د(ملي هنرونو)موزيم ۱۲۶۴ هجري لمريز چې ډير ارزښتناکه هنري او لرغوني اثار په کې کېښودل شوي چې ساري يې په نړۍ کې ډير کم ليدل کيږي.

دبلجيم د(ښکلو هنرونو) موزيم په دې موزيم کې سر بېره په نورو شيانوچې تاريخي او هنري ارزښت لري دنړۍ تر ټولو لويه جغرافيايي نخشه ساتل شوي ده چې سطحه يې يو هکتار يا لس زره متر مربع متره ده.

دهند(ملي او دولتي) موزيم چې دحجاري او لاسي هنرونو ارزښتناک اثر او ډير په زړه پورې مهم کتابونه په کې شته چې ډير لږ پيدا کيږي.

دترکيې داستانبول په ښارکې د(توپکايي) موزيم په دې موزيم کې لرغوني او تاريخي اثار، دنقاشي ټابلو گانې او قيمتي جواهرات شته سر بېره پر دې په دې موزيم پورې تړلی د (خرم) په نامه اسلامي موزيم دی چې په دې معتبر موزيم کې داسلام په لومړيو کې قران کریم ليکل شوی ټو کونه ، داسلام دسترپيغمبر حضرت محمد (ص) مبارکه چينه ،سپين او سپيڅلي وينتان ،

د پښتو ادب نوميايي روحي وپېژنو!

شاعرو، خوڅه موده وروسته يې د شعر پرځای دنثر ليکلوته مخه کړه او ډېر رنگين ادبي نثريه يې ليکه، په شعر او نثر پيژندنه، دهيواد دغه ډير نوميايي او وتلي ليکوال په ادب ياتو، ژبه او فلکور کې ډير لوړ او عالي آثار ليکلي دي چې دڅو آثارو نومونه يې دادي: دڅېړنې لارښود پښتويه بيلگه يې جملوکي، د ژبې ښودنې مسنلي ادبي څېړنې فولکور پېژندنه د پښتو معاصر ادبيات د ادب او فولکور په باره کې انگليسي قاموس، شعر پېژندنه او جنگ داخلي افغانستان چگونگه پايان خواهد يافت؟

استاد روحي ډېر رنگين ادبي لوړ قلم درلود، هره موضوع به يې ډېره خوږه او روانه په ادبي عالي انځور کې ادا کوله، دده په مضمون به چې چا دلوست پيل وکړ دغې خوږې او روانې موضوع به نه پرېښود چې څو يې پاي ته رسولی نه وای ... په هر حال زموږ دهيواد دغه نوميايي علمي او ادبي څيره له هېواد څخه لری ډېر ډېسې او مسافری په حال

توگه شامل او تر دوولسم ټولگي پورې يې خپله زده کړه اولوست په عالي درجه خلاص کړ او د نوي کابل (محمود طرزي) په لاسيه کې يې د ښوونکي په توگه دنده پيل کړه، استاد روحي په ۱۳۳۴ هجري شمسي کال د ادبياتو او بشري علومو د پوهنځي له سرته رسولو وروسته په کابل دارالمعلمين کې د استاد په دنده وگومارل شو. په ۱۳۳۸ کال د پښتو ټولنې د مسلکي غړي په حيث يې علمي وظيفه پيل کړه او بيا دکابل مجلي مديريت ورپه غاړه شو، بيا د لوړو زده کړو له پاره بېروت ته لاړ، دبېروت له امريکايي پوهنتون څخه يې په ښوونه او روزنه کې ماسټري واخسته، له بېرته راتلو سره د پښتو ټولنې مرستيال، ورپسې د پښتو ټولنې رئيس او بيا د علومو اکاډمي غړی او نورې علمي دندې يې ترسره کړې، دخوشحال فرهنگي ټولنې رئيس هم وکانديد اکاډميسن محمد صديق روحي د پښتو خوږ ژبې

استاد سر محقق کانديد اکاډميسن محمد صديق روحي دمحمد حسين زوي د پکتيا ولايت دهغه وخت د لويې حکمرانۍ اودسني خوست ولايت د مندوزيو او اسماعيل خيلو په سيمه کې پيدا شوي دی د زېږد کال يې ۱۳۱۳ هجري شمسي کښل شوی دی دگران هيواد دغه نوميايي ليکوال په ډېره غريبه کورنۍ کې پيدا شوي و، دی په لومړنۍ ښوونځۍ کې وچې پلار او دوه مشران وروڼه يې د ناروغۍ او خينو پېښوله امله له لاسه ورکړل، دی خوارکۍ يوازي پا تي شو. ماماگانويي دده د ژوند روزنه او پالنه په غاړه واخسته، محمد صديق روحي تر شپږم ټولگي پوري زده کړه دخوست د اسماعيل (اسماعيل) خيلو او مندوزيو په ښوونځي کې سرته ورسوله له دې وروسته دکابل په دارالمعلمين کې د ليلې په

کي ۱۳۷۵ هجري شمسي کال
د ثور د مياشتي په ۲۷ مه د ۶۲۰ کالو
په عمر د المان (جرمني) هېواد د
مونشن په ښارکي له دغي لالهاندي
، نيمگري اوفاني دنيا څخه دخپل
هيواد په ارمان سترگي حق ته پتي
کړي داستاد روحي پښتو، فارسي او
انگليسي ژبي زده وي په فارسي
او انگليسي يي دمورني ژبي پښتو
په شان خبري او عالي ليکني کولي
دي بيخي ستراووتلي ليکوال و داهم
داســــــــــــــتاد روحي دنثر دنموني
څوکرښي.

شاعره ! ماته يوداسي شعر جوړکړه
چي دغمونو اډردونوپه وخت کي
يي له خپل خان سره زمزمه کړم
او خپلي او ښکي پتي ورسره
وبهوم.

شاعره ! ډيره موده کيږي چي
زماله سترگو څخه يوه اوښکه هم نه
ده څڅيدلي آياته زما پر حال افسوس
نه کوي ؟

شاعره ! زه دخپلو زخمونوله پاره
علاج اوپتي نه غواړم

زما پرهارونه نور هم څبري پريږده
چي له ډيره درده چغي پورته کړم
شاعره ! ته پوهيږي چي بي ذوقه
اوبو نواخت ژوندله مرگه هم بدتر
دي ماته داسي سندرې ووايه چي
دغفلت اوبي ذوقي له خوبه مي
راوښي کړي شاعره ! ته له خپل
قلم څخه د اسرافيل شپيلي جوړه

کړه چي مړه ذوقونه په نڅاراولي
اوهره خـــــــــــــــوا په حرکت او
غورځنگ شي .

شاعره! وايي چي ستاد قلم رنگ
دشهيد له وينو څخه هم زيات مقدس
دي ، ته دي خپل قلم ته رنگ
واچوه اوماته د ژوند شعار وليکه .

شاعره! ماته دهمت او جرئت سندري
وليکه چــــــــــــي دتبت اونامردانه
ژوندگروان څيري کړم او خپل
انساني معراج ته خان ورسوم .

شاعره ! نن سبا چي شرافت
اوشهامت، عشق اومحبت خپل
سرطلايت ته تبت کړي دي ، ماته
جرئت راکړه چي دبنا نو له بندگي
څخه خان وژغورم اود زردپرستي
پرځاي بشردوستي خپل شعار
وگرځوم.

شاعره ! ماته پرېږده چي دژوندپه
کږولار وروان شم اودبت پرستي
اوفرعونيت ترارابو لاندي مي
هډوکي توکرتوکړشي.

شاعره !ته دخپل شعر مرغلي
بيوزلو او غم خپلو کسانوته وړاندي
کړه، پرېږده چي ژوند خپلي خلک
ستاد مرغلوامېل غاري ته واچوي
اودخوشالي څپي يي پرشوندو
خپري شي.

شاعره! ته مه پرېږده چي ستاد

شعر نغمي دخيال په وزر سپري
شي او آسمانونو ته والوزي ، ته
خپلي نغمي دخمکي پرمخ دخلکو
لپاره مهار کړه.

شاعره! ته دخمکي انسان يي د
آسمان په پرېښتو سره خان مه
مشغولوه ، ددي پرځاي چي دآسمان
په لمن کي دخيال گلان وکړي، ښه
به داوي چي له خپلي خمکي څخه
رښتيني گلستان جوړ کړي.

شاعره! زه پوهيږم چي ته خپل درد
له بي دردي نه بدلوي ستاله پاره
بي درددی ، لوی درددی راشه د
خپل شعر په څپوکي دهر چا زړونو
ته درد وروليږه او همدردي پکي
پیدا کړه.

شاعره! تاخپله نغمه ولي غلي کړه
؟ آيا ته نه پوهيږي چي زمور
کاروان په دی چپه چيتيا کي يوي
مستسي او خوندوري نغمي ته
انتظار باسي؟

شاعره! هغه دی دآسمان لمني
سري شوي ، بلبلانو په باغونو
کي د نوې سهار تراني وغږولي ،
غوتي له ډبري خوشحالي دگل په
شان وغوړېږي ، مگر ستا غم
خپلي روح لاهما غسي ويده
دي او خپلي نغمي نه پيل کوي.

شنبه	۶/۰۰	برنامه دینی صبح
	۷/۰۰	اخبار
	۷/۰۵	سلام صبح بخیر
	۸/۰۰	اخبار
	۸/۰۵	ادامه صبح بخیر
	۸/۳۵	تن به تن
	۹/۰۰	اخبار
	۹/۰۵	دانش برای همه
	۹/۳۰	آینده نسل ها
	۹/۵۵	موسیقی
	۱۰/۰۰	اخبار
	۱۰/۰۵	بحث هفته
	۱۰/۳۵	موسیقی محلی
	۱۱/۰۰	پشه نی و ترکمنی
	۱۱/۴۰	گزارش
	۱۲/۰۰	اخبار
	۱۲/۱۰	گزارش
۱۲/۳۰		آذان ظهر و درسهای از قرآن
	۱/۰۰	نورستانی
	۱/۲۰	در جستجوی حقایق
	۱/۵۰	موسیقی
	۲/۰۰	اخبار خارجی
	۲/۰۵	کنسرت
	۳/۰۰	بلوچی و ازبکی
	۳/۴۰	کارتون
	۴/۰۰	اخبار
	۴/۰۵	آینده سازان
	۴/۳۰	آه واه
	۴/۵۵	اعلانات
	۵/۰۰	اخبار
	۵/۰۵	والعصر
	۵/۳۰	دستاورد
	۵/۵۵	اعلانات
	۶/۰۰	صدای آشنا
	۷/۰۰	سریال
	۷/۳۰	موسیقی
	۷/۴۵	گزارش
	۷/۵۰	اعلانات
	۸/۰۰	اخبار
	۸/۵۰	اعلانات
	۸/۵۵	موسیقی
	۹/۰۰	سخن و اندیشه
۹/۳۰		تلویزیونی مجله هفته اول و سوم
۹/۳۰		یک چمن گل هفته دوم و چهارم
	۱۰/۰۰	اخبار انگلیسی
	۱۰/۱۰	سریال
	۱۱/۰۰	زمزمه ها
	۱۱/۳۰	موسیقی
	۱۲/۰۰	اخبار
	۱۲/۵۰	موسیقی
	۱/۰۰	صبح بخیر
	۲/۰۰	اخبار انگلیسی
	۲/۱۰	سخن و اندیشه
	۲/۴۰	اردی ملی
	۳/۰۵	ساعتی با شما
	۴/۰۵	هوا نوا
	۵/۰۵	آذان صبح
	۵/۱۰	درسهای از قرآن
	۵/۳۵	زنگ مکتب

یکشنبه	برنامه	ساعت
۶/۰۰	برنامه دینی صبح	
۷/۰۰	اخبار	
۷/۰۵	سلام صبح بخیر	
۸/۰۰	اخبار	
۸/۰۵	ادامه صبح بخیر	
۸/۳۵	دستآورد	
۹/۰۰	اخبار	
۹/۰۵	رنگ مکتب هفته اول و سوم	
۹/۰۵	به‌سوز تا به‌سوزانیم هفته دوم و چهارم	
۹/۳۰	از هر جاز هر رنگ	
۱۰/۰۰	اخبار	
۱۰/۰۵	سخن و اندیشه	
۱۰/۳۵	موسیقی محلی	
۱۱/۰۰	پشه نی و ترکمنی	
۱۱/۴۰	گزارش	
۱۲/۰۰	اخبار	
۱۲/۱۰	گزارش	
۱۲/۳۰	آذان ظهر و برنامه والعصر	
۱/۰۰	نورستانی	
۱/۲۰	هفت کله هفت شهر هنر	
۲/۰۰	اخبار خارجی	
۲/۰۵	مردم و موسیقی	
۲/۱۰	بلوچی و ازبکی	
۳/۴۰	کارتون	
۴/۰۰	اخبار	
۴/۰۵	کلکین	
۴/۳۰	جهان ما	
۴/۵۵	اعلانات	
۵/۰۰	اخبار	
۵/۰۵	خوانان	
۵/۳۰	صلح و امنیت هفته چهارم	
۵/۳۰	موسیقی	
۵/۵۰	اعلانات	
۶/۰۰	صدای آشنا	
۷/۰۰	نیمه دیگر	
۷/۳۰	گزارش	
۷/۴۰	موسیقی غزل	
۷/۵۰	اعلانات	
۸/۰۰	اخبار	
۸/۵۰	اعلانات	
۹/۵۵	موسیقی	
۹/۰۰	مباحثه	
۹/۳۰	کتاب فرهنگ مردم هفته اول و سوم	
۱۰/۰۰	اخبار انگلیسی هفته دوم و	
۱۰/۱۰	چهارم	
۱۱/۴۰	قلم هنری	
۱۲/۰۰	شب مهتاب	
۱۲/۰۰	اخبار	
۱۲/۵۰	موسیقی	
۱/۰۰	سلام صبح بخیر	
۲/۰۰	اخبار انگلیسی	
۲/۱۰	مباحثه	
۲/۴۰	آه واه	
۳/۰۵	سریال	
۳/۳۰	کنسرت	
۴/۳۰	۴۰٪ چمن گل و ترنیزنی مجله هفته اول و سوم	
۵/۰۰	آذان صبح هفته دوم و سوم	
۵/۰۵	معارف اسلامی	
۵/۳۰	آینده سازان	

دوشنبه	برنامه ديني صبح
۷/۰۰	اخبار
۷/۰۰	سلام صبح بخير
۸/۰۰	اخبار
۸/۰۰	ادامه صبح بخير
۸/۳۵	ورزش
۹/۰۰	اخبار
۹/۰۵	اردي مل
۹/۳۰	آه واه
۹/۵۵	موسيقي
۱۰/۰۰	اخبار
۱۰/۰۵	مباحثه
۱۰/۳۵	موسيقي محلي
۱۱/۰۰	پشه ني و تركمني
۱۱/۴۰	گزارش
۱۲/۰۰	اخبار
۱۲/۰۵	سريال
۱۲/۳۰	آذان و معارف اسلامي
۱۰/۰۰	نورستاني
۱۲/۰۰	پرسشهاي طبي - كاروان حله
۲/۰۰	اخبار خارجي
۲/۰۵	هوا نوا
۳/۰۰	بلوچي وازبكي
۳/۴۰	كارتون
۴/۰۰	اخبار
۴/۰۵	صحت
۴/۳۰	شهر ماخانه ما
۴/۵۵	علائات
۵/۰۰	اخبار
۵/۰۵	بسوي نور
۵/۳۰	پيشكموت ورزش
۵/۵۵	اعلانات
۶/۰۰	صداي آشنا
۷/۰۰	انعكاس
۷/۲۵	موسيقي
۷/۴۰	گزارش ولايتي
۷/۵۰	اعلانات
۸/۰۰	اخبار
۸/۵۰	اعلانات
۹/۰۰	آيينه شهر هفته اول و سوم
۹/۳۰	لحظه ها و بختند ها هفته اول و سوم
۹/۳۰	مرچ سرخ هفته دوم و چارم
۱۰/۰۰	اخبار انگليسي
۱۰/۱۰	سينما
۱۰/۴۰	كلاسيك
۱۱/۴۰	شب مهتاب
۱۲/۰۰	اخبار
۱۲/۵۰	موسيقي
۱/۰۰	صبح بخير
۲/۰۰	اخبار انگليسي
۲/۱۰	آيينه شهر
۲/۴۰	بسوي خوشبختي
۳/۰۵	سريال
۳/۳۵	مردم و موسيقي
۴/۳۵	نيمه ديكر
۵/۰۰	آذان صبح
۵/۰۵	بسوي نور
۵/۳۰	كلكين

سە شنبە	
۶/۰۰	برنامە دینی صبح
۷/۰۰	اخبار
۷/۰۰	سلام صبح بخیر
۸/۰۰	اخبار
۸/۰۰	ادامە صبح بخیر
۸/۳۰	پیشکسوت ورزش
۹/۰۰	اخبار
۹/۰۰	کلکین
۹/۳۰	پسوی خوشبختی
۹/۵۰	موسیقی
۱۰/۰۰	اخبار
۱۰/۰۰	آینه شهر
۱۰/۳۰	موسیقی محلی
۱۱/۰۰	پشه و ترکمنی
۱۱/۴۰	فرهنگ مردم کتاب
۱۲/۰۰	اخبار
۱۲/۰۰	نیمة دیگر
۱۲/۳۰	آذان و پسوی نور
۱/۰۰	نورستانی
۱/۱۲۰	یک چمن گل تلویزیونی مجله
۲/۰۰	اخبار خارجی
۲/۰۰	بحث سینما ساعتی با شما
۲/۳۰	موسیقی
۳/۰۰	بلوچی وازیکی
۳/۴۰	کارتون
۴/۰۰	اخبار
۴/۰۰	نونهالان بشارتگر
۴/۳۰	جهان حیوانات
۴/۵۰	اعلانات
۵/۰۰	اخبار
۵/۰۰	پرسش های دینی
۵/۴۰	قانون
۵/۵۰	اعلانات
۶/۰۰	صدای آشنا
۷/۰۰	پسوی خوشبختی
۷/۲۵	گزارش
۷/۳۵	کلیوایی سندرې
۷/۵۰	اعلانات
۸/۰۰	اخبار
۸/۵۰	اعلانات
۹/۰۰	روانی چاری
۹/۳۰	رنگین کمان چشم انداز
۱۰/۰۰	اخبار انگلیسی
۱۰/۱۰	ادامە برنامە
۱۰/۳۰	سریال
۱۱/۰۰	زمزمه ها
۱۱/۳۰	غزل
۱۲/۰۰	اخبار
۱۲/۵۰	موسیقی
۱/۰۰	صبح بخیر
۲/۰۰	اخبار انگلیسی
۲/۱۰	روانی چاری
۲/۴۰	مستطیل سبز
۳/۰۰	مرچ سرخ انعکاس
۳/۳۰	هوا نوا
۴/۳۰	شهر ما خانه ما
۴/۵۰	غزل
۵/۰۰	آذان صبح
۵/۰۰	پرسش های دینی
۵/۴۰	قوالی

تلویزیون ملی افغانستان

محمد رفیق اینی

محمد نور حسینی

محمد احسان سلطانی

فریبا میحبات

نسرین محمادی

جمعه	برنامه دینی صبح
۶/۰۰	۶/۰۰
۷/۰۰	۷/۰۰
۷/۰۵	۷/۰۵
۸/۰۰	۸/۰۰
۸/۰۵	۸/۰۵
۸/۳۰	۸/۳۰
۹/۰۰	۹/۰۰
۹/۰۵	۹/۰۵
۱۰/۰۰	۱۰/۰۰
۱۰/۰۵	۱۰/۰۵
۱۱/۰۰	۱۱/۰۰
۱۱/۴۰	۱۱/۴۰
۱۲/۰۰	۱۲/۰۰
۱۲/۰۵	۱۲/۰۵
۱۲/۳۰	۱۲/۳۰
۱/۰۰	۱/۰۰
۱/۲۰	۱/۲۰
۲/۰۰	۲/۰۰
۲/۰۵	۲/۰۵
۳/۰۰	۳/۰۰
۳/۴۰	۳/۴۰
۴/۰۰	۴/۰۰
۴/۰۵	۴/۰۵
۴/۳۰	۴/۳۰
۵/۰۰	۵/۰۰
۵/۰۵	۵/۰۵
۵/۳۰	۵/۳۰
۵/۵۰	۵/۵۰
۶/۰۰	۶/۰۰
۶/۳۰	۶/۳۰
۷/۰۰	۷/۰۰
۷/۳۰	۷/۳۰
۷/۴۵	۷/۴۵
۸/۰۰	۸/۰۰
۸/۵۰	۸/۵۰
۹/۰۰	۹/۰۰
۹/۳۰	۹/۳۰
۱۰/۰۰	۱۰/۰۰
۱۰/۱۰	۱۰/۱۰
۱۰/۴۰	۱۰/۴۰
۱۱/۴۰	۱۱/۴۰
۱۲/۵۰	۱۲/۵۰
۱/۰۰	۱/۰۰
۲/۰۰	۲/۰۰
۲/۱۰	۲/۱۰
۲/۴۰	۲/۴۰
۳/۰۵	۳/۰۵
۳/۳۵	۳/۳۵
۴/۳۵	۴/۳۵
۵/۰۰	۵/۰۰
۵/۰۵	۵/۰۵
۵/۳۰	۵/۳۰

پنجشنبه	برنامه دینی صبح
۶/۰۰	۶/۰۰
۷/۰۰	۷/۰۰
۷/۰۵	۷/۰۵
۸/۰۰	۸/۰۰
۸/۰۵	۸/۰۵
۸/۳۵	۸/۳۵
۹/۰۰	۹/۰۰
۹/۰۵	۹/۰۵
۹/۳۰	۹/۳۰
۹/۵۵	۹/۵۵
۱۰/۰۰	۱۰/۰۰
۱۰/۰۵	۱۰/۰۵
۱۰/۳۰	۱۰/۳۰
۱۱/۰۰	۱۱/۰۰
۱۱/۴۰	۱۱/۴۰
۱۲/۰۰	۱۲/۰۰
۱۲/۰۵	۱۲/۰۵
۱۲/۳۰	۱۲/۳۰
۱/۰۰	۱/۰۰
۱/۲۰	۱/۲۰
۲/۰۰	۲/۰۰
۲/۰۵	۲/۰۵
۳/۰۰	۳/۰۰
۳/۴۰	۳/۴۰
۴/۰۰	۴/۰۰
۴/۰۵	۴/۰۵
۴/۳۰	۴/۳۰
۴/۵۵	۴/۵۵
۵/۰۰	۵/۰۰
۵/۰۵	۵/۰۵
۵/۳۰	۵/۳۰
۵/۵۵	۵/۵۵
۶/۰۰	۶/۰۰
۶/۳۰	۶/۳۰
۷/۴۰	۷/۴۰
۷/۵۰	۷/۵۰
۸/۰۰	۸/۰۰
۸/۵۰	۸/۵۰
۹/۰۰	۹/۰۰
۹/۳۰	۹/۳۰
۹/۳۰	۹/۳۰
۱۰/۰۰	۱۰/۰۰
۱۰/۱۰	۱۰/۱۰
۱۱/۴۰	۱۱/۴۰
۱۲/۰۰	۱۲/۰۰
۱۲/۵۰	۱۲/۵۰
۱/۰۰	۱/۰۰
۲/۰۰	۲/۰۰
۲/۱۰	۲/۱۰
۲/۴۰	۲/۴۰
۳/۰۵	۳/۰۵
۳/۳۰	۳/۳۰
۴/۳۰	۴/۳۰
۵/۰۰	۵/۰۰
۵/۰۵	۵/۰۵
۵/۳۰	۵/۳۰

چهارشنبه	برنامه دینی صبح
۶/۰۰	۶/۰۰
۷/۰۰	۷/۰۰
۷/۰۵	۷/۰۵
۸/۰۰	۸/۰۰
۸/۰۵	۸/۰۵
۸/۳۵	۸/۳۵
۹/۰۰	۹/۰۰
۹/۰۵	۹/۰۵
۹/۳۰	۹/۳۰
۹/۵۵	۹/۵۵
۱۰/۰۰	۱۰/۰۰
۱۰/۰۵	۱۰/۰۵
۱۰/۳۵	۱۰/۳۵
۱۱/۰۰	۱۱/۰۰
۱۱/۴۰	۱۱/۴۰
۱۲/۰۰	۱۲/۰۰
۱۲/۰۵	۱۲/۰۵
۱۲/۳۰	۱۲/۳۰
۱/۰۰	۱/۰۰
۱/۲۰	۱/۲۰
۱/۵۰	۱/۵۰
۲/۰۰	۲/۰۰
۲/۰۵	۲/۰۵
۳/۰۰	۳/۰۰
۳/۴۰	۳/۴۰
۴/۰۰	۴/۰۰
۴/۰۵	۴/۰۵
۴/۳۰	۴/۳۰
۴/۵۵	۴/۵۵
۵/۰۰	۵/۰۰
۵/۰۵	۵/۰۵
۵/۳۰	۵/۳۰
۵/۵۵	۵/۵۵
۶/۰۰	۶/۰۰
۶/۳۰	۶/۳۰
۷/۴۰	۷/۴۰
۷/۵۰	۷/۵۰
۸/۰۰	۸/۰۰
۸/۵۰	۸/۵۰
۹/۰۰	۹/۰۰
۹/۳۰	۹/۳۰
۱۰/۰۰	۱۰/۰۰
۱۰/۱۰	۱۰/۱۰
۱۱/۱۰	۱۱/۱۰
۱۲/۰۰	۱۲/۰۰
۱۲/۵۰	۱۲/۵۰
۱/۰۰	۱/۰۰
۲/۰۰	۲/۰۰
۲/۱۰	۲/۱۰
۳/۰۰	۳/۰۰
۳/۳۰	۳/۳۰
۴/۰۰	۴/۰۰
۴/۳۰	۴/۳۰
۵/۰۰	۵/۰۰
۵/۰۵	۵/۰۵
۵/۳۰	۵/۳۰

دوبیتی ...

بیدل به سجود بندگی توام باش

تا بار نفس به دوش داری خم باش

زین عجز که در کارگه طینت توست

الله نمی توان شدن آدم باش

در این دو رباعی بسیار زیبا از حضرت بیدل می بینیم که تفاوت های زیادی با کارهایی که تا اینجا درباره آنها حرف زدیم دارد اینجا نه مزاجی از عاشقانه است و نه حرفی از فلسفه و شکایت از دنیا بلکه شاعر در این جا به معشوقی ازل و ابدی می اندیشد که تمام هستی جلوه آن از ذات اوست. می بینیم که در این رباعی حضرت

مولانا چه دیدنی نسبت به خلقت دارد. در طوری که می بینیم با وصف اینکه هزار از شبیستم عشق خاک آدم گل شد

صد فتنه و شور در جهان حاصل شد

صد نشتر عشق بر رگ روح زدند

یک قطره از آن چکید و نامش دل شد

اما یک نکته را باید به یاد داشت که قالب رباعی و دوبیتی در ادبیات کلاسیک ما به پایان نرسید بلکه این دو قالب بعد از غزل توانستند جایگاهی برای خود در شعر معاصر ما نیز دست و پا کنند طوری که از نظر محتوایی نیز تفاوت هایی در آنها به وجود آمده است. در افغانستان در این دو قالب مطرح ترین چهره زنده یاد قهار عاصی است شاعری که بومی گرایی خاص او در زبان باعث ایجاد نوعی صمیمیت در آثارش شده بود و او را نه به عنوان یک شاعر تکنیکی به معنی دقیق کلمه بلکه به عنوان شاعری عاطفی که به شعر به راحتی از دریچه یک روستایی ساده و صمیمی نگاه می کرد و هیچ گونه تکلفی در سرایش را بر نمی تافت می شناسیم

دیوار بلند و قامت یار بلند

برج مه و محشر سپیدار بلند

عشق من و آشیانه ی فاخته هاست

این سرو همیشه سبز بسیار بلند

فلک در خانه ام برتافت آتش

مرا از چار سو در یافت آتش

ز هر چشمی دو دریا گریه کردم

نه غم کم شد نه پایان یافت آتش

محتوای این دوبیتی و رباعی در مواردی عاشقانه های ساده و صمیمی است اما از پار فلسفی در رباعی ها کاسته شده و در محتوای آثار نیز تفاوت هایی آمده است.

دو رهبر خفته بر روی دو بستر

دو عسکر خسته در بین دو سنگر

دو رهبر پشت میز صلح خندان

دو بیرق بر سر گور دو عسکر

مرا سنی نهادی نام و او را

به نام شیعه از من دور کردی

به هم نزدیک گردیدیم روزی

که ما را زنده در یک گور کردی

طوری که در این دوبیتی ها که به ترتیب از داکتر سمیع حامد و نورالله وثوق بود دیدیم دیگر با دغدغه های بابا طاهر و دوبیتی هایی که پیش از این در تاریخ ادبیات داشتیم روبرو نیستیم در این جا رویکردی کاملاً نو با دوبیتی را می بینیم که شاعر با استفاده از فضای ساده و صمیمی این قالب و هم چنین ریتم گوش نواز آن دغدغه هایی را بیان می کند که درد های امروز مردم و اجتماعش است. اگر سری به شعر مقاومت زده شود از این دسته کارها را زیاد می توان سراغ گرفت که از نگاه درونمایه و محتوا تفاوت صد و

هشتاد درجه ای با آنچه تا امروز در تاریخ ادبیات داشتیم دارد

زن، خسته ز روی بین بستر افتاد

شب، رخت مسیاه شد سر در افتاد

کابوس آمد نشست بر سینه زن

از عافیت قلب عکس عسکر افتاد

زن، مانده گرسنه مرد سنگر رفته است

آری به سروظیفه عسکر رفته است

عسکر به زین نوشته خط با خورش :

ماه از سر پایگاه رهبر رفته است

در این دو رباعی می بینیم که شریف سعیدی، نگاه دیگری به این قالب دارد. همان طوری که غزل امروز غزل متعهدی نسبت به گذشته نیست و جز شکل که در آن هم تفاوت هایی آمده از نظر درونمایه کلمات شکل استفاده کلمات و... با غزل گذشته ما غیر قابل مقایسه است در رباعی و دوبیتی هم هر چند نه به این پیمانه ولی باز هم تفاوت های زیادی دیده می شود. تا جایی که در حقیقت قالب چهارپاره را که از قالب های مدرن شعر فارسی به شمار می رود می توان ادامه ای از همین دو قالب دانست که کسانی مانند فروغ فرخ زاد نادر نادر پور سیمین بهبهانی و کسان دیگری در آن تجربه هایی داشته اند.

یاران گرامی نوای نی امروز را با دکلمه رباعی زیبایی از استاد خلیل الله خلیلی به پایان می ببریم.

الهی رند مستی را ببخشای

به عصیان پای بستی را ببخشای

خلیل بت شکن را هر که بخشد

خلیلی بت پرستی را ببخشای

ناشنا سندر غاري

سوله مل شپواری

څنگه چې دواړه دښځینه سندرېز بنډار له مینځه دیوې کلیوالي نجلۍ پر خوله داسنډره زمزمه شوه: پرمامینه سترګې دې سړی دی نن خودې ډېر ژرلې دینه ، پرمامینه سم له سمونې له کلا دباندې دتولو خوا نانو په زرونو کې دمیني اورولګېد: دجبار له خولې نابیره ووتل: واه، واه داد کافر لور څوک ده! دکمر ګلې نه یې هم ښه غږ دی گل مرجان یې په ننگه وویل: زه وایم چې له بخت زمینې یې هم غږ خور لګي سلام هم پر خپل وار په موسکا وویل: که دنفغې غوندې ښایسته هم وي ، داڅو به سړي پاك وسېزي راز محمد ژر په خبرو کې ورولوېد: یاره زه خویې همداسوس لیونې کړم. دوي په دې خبرو کې ول چې ناشنا سندر غاري بله سندر راوخپسته. راځه چې یوه جوړه کړو ، جونگره په څنگل کې ... دجبار له خولې لکه جادوچې پرې وشي ، بې اختیاره ووتل: واه، واه دکافر لورې! پر زړه دې منګولې رابڅي کړي هره سندر دې له بلې خوره ده . بیایې په بیر ه ورسره ځوانان له یوې مخې وپوښتل: دابه نوڅوک وي؟!

کمال وویل: خدای پوهیږي نه چې میلمنه وي ، واده والاان په هرات او کندهار کې هم ډېر ښځې کړي او بالا ډېر اشنايان زموږ په ولایت کې هم لري؟ جانداد یې پخلې وکړ: هوښو، پلار یې زموږ دپلرونو غوندې نالوستي نه دي ، په ټول افغانستان کې یې له معلمۍ او علاقه دارۍ نیولې ، غټې غټې څوکۍ درلودې. جانداد چې دنجلی سندرېزوڅپو اخېستي وو ، ورسره ملګرو ته یې له واره وړاندیز وکړ: بیر څوک به داسې نرشي چې ددې خواړه غږ څښتنه جوته کړي؟

ولاجان بې خنده ځواب ورکړ: څه شي به په انعام کې راکړي که زه داکارو کړم؟
پره دجاني زویه! که داکاردي وکړ وایم بېشکه چې وبه مې ګټې. ولاجان په ټوکه وویل:
ګټل مټل پرېږده ، شرط مې ومنه! مورته به دې بیا وایې چې زما لپاره په مرکه ورپسي لاره شي ؟
جبار وویل : اوکه بدرنگه وي ؟!

ولاجان ځواب ورکړ: چې بیخي توره بنگریواله وي ، زما قبوله ده ، زمایې ښایسته نه، زما یې غږ په کار دي .
جبار وویل: دظالم زویه! که هم ښایسته وي او هم یې غږ ښه وي نوبیا خو ټوله ګټه ستا په نصیب شوه.
ولاجان وویل: ښه چې داسې ده ، څه ! ته نرشه ، جرګه او مرکه دې زما پر غاړه جبار په خدا شو:
پره ولاګیة! دومره زړور نه یې! په چا مې مه ډېوه.

ددوي سوال او ځواب لا خلاص نه ووچې محمداالله ورمینځته شو.
څه دجانو بچیه! پیرانو ته غزني څه دي؟ بسم الله کړه! ته خوا هسې هم تیاره څرمینکۍ یې ، پر هغې ونه ورڅېرم ، هم به هغې پټه ولګوي او هم به په نورو نجونو سترګې خورې کړي:

او له دې خبرې سره ولاجان له واره دکلا مخې ته ولاړې ونې ته ورمنده کړه، او بیا دسترګو په رپ کې پاس ورو خوت . نجلۍ دا واربله سندر بلله : دمنګي غاړه مې سره لمن مې سپینه کنه بل پر غاړه زنگېږي. تا ویزونه کنه ، دمنګي....
دولاجان چې څنگه دواړه پرنجونو سترګې ښځې شوې ، په بیر یې ناشنا سندر غاري اشنا سترګو ته راغله ، بې اختیاره له خان سره ګډ شو:
او خدایه ! داڅو (خوبانه) ده . او له دې سره په بیر پرته له دې چې دواړه دنورو نجونو ننداره وکړي او بیاددوي داستان نورو ته نکل کړي له ونې په منډه راکښوټ. دملګرو پېنډې ته له ورتلو سره پرې جبار غږکړ: څنگه وه ، دغږ غوندې خپله هم ښایسته وه !
ولاجان غلي وو، خو حیرانوونکې موسکایې په شونډو خبره وه جبار بیا و پوښت:

څنگه موسک موسک کېږي ، لکه چې مزه یې نه وه بچو خانه ، وایه چې میلمنه ده او که کور ښه ؟
له جبار سره سمدستي نور ملګرو هم په وار وار له ولاجانه وپوښتل: څوک ده ، رښتیا ښایسته ده؟
ګډل یې هم؟ له رنګه توره وه که سپینه ؟ کروړووکې څنگه وه ؟!

نورنو ولاجان تینگ نه شو . کراره شان یې جبار ته مخ ورواړاوه او وېي وېل: بس زما دخوږ پر خاي ده ، خپه کېږي به نه جبار دولاجان په دې خبره پورن وخوړ.

ولې څه خبره ده؟! څه شخوند وهي ، څوک ده ، دهر چا خور چې وي ،وي به څوک ده ولې شرمېږي؟
په دې خبره د ولاجان له خولې وروشان ووتل: ستا خور (خوبانه) ده .

جبار چې دخوباني نوم واورېد، سم لکه دټوپک ډز چې پرې وشي . داسې او تر او له غو سي سور راو او ښت ، په قهر یې له خانه سره وویل:
دسپي لورې چې پښې در باندې ماتې نه کړم کله دي پرېږدم؟
دواړه کورته یې دتګ تکل وکړ ، خو ولاجان کلک له شانه ونيو: کرار شه ! دادکلي واده دی ، دکلي په واده کې چې زما مور او ستا خور سندرې ونه وایي ، نو څوک به یې ووايي....

جبار په ټو نډی ورغبرګه کړه: زما واده دي که دیلار مې ، زما دخور یې له پرديو و دو نو سره څه؟!
کمال ورغبر ګه کړه .دومره سور و شین مه کېږه ، داڅو زموږ خپل کلي دي دکلي ټول خلک لکه وروڼه داسې دي.
خو جبار دهېچا په خبرو غوږ ونه ګراوه ، په بیر یې د ولاجان نه خان خلاص کړ او په ګرندې ګامونو په داسې حال کې چې سترګې یې لکه وینې سړې وې له ملګرو لرې شو . براتېسلاوا ، سلواک دښېي یوه بجه.

دغې چینه ...

په اقليم کې کرلي. او داخل د لمر او سيند او سپوږمۍ له خټې راوتلی مين انسان، شاعر انسان او غږ غږونکی انسان، هلته ليرې دهماليا له څڼو، هلته بر د منو له باغونو، هلته د سرو درموندنو او د څپرې له خوبونو، هلته د سلگونو زمانو له ځناخو بيا او دادی بيا را وپيښي او وچ سکوت غږوي. هلته تخت د لامکان دی په مابين کې چې څليريسترخالق وربانه دی ناست دی او شغلې يې پورته کيږي حسابې يې لمرونه له شغلې څخه شرميږي حقيقي اهنګ غږيږي او د زړه تل ته رسيږي دايمي چينه روانه مرګ او ژوند پکې بهيږي دې جوهر د حقايقو په ظاهر نيستي ښکاريږي سترعارف کبيرسهار مې مندي وهلې او دغو کلمو پر ما پيښه راوکره: پريوتم. وغځيدم. پښې وغځيدې، لاسونه اوار وغځيدل، ټول بدن په ځمکه پريوت؛ وغځيد. زه د خيال په سترګه کې خپل کالبت ته گورم. پښو ته گورم؛ پښې ارامي دي. لاسونو ته گورم؛ آرام غځيدلي دي. تنې ته گورم؛ ارامه پرته ده. څه شوې هغه ورځنۍ غورځې پرځې؟! څه شول هغه د واټنونو څټ ته وهل. څه شول هغه د اشياوو، دريخونو، او پايلو لاندې کول. لاسته راوړل؟! ما فکر درلود، خيال او احساس مې درلود، ژوند او هيلې مې درلودلې، تلوسې او بيړې راسره وې، خوندونه او دردونه مې په حواسو زيبينل او ځکل... نه، دا وچې او تشې او غځيدلې پښې څه نه لري! په دغو کې هغه ښکلا نشته کومه چې په ما کې روانه وه او دغو غوښو او پوستکي ورڅخه وړانګې کولې. زه هغه مينه، هغه خاموش خوند، هغه نه شميرلي هوسونه نه وينم. څه شی نه دي

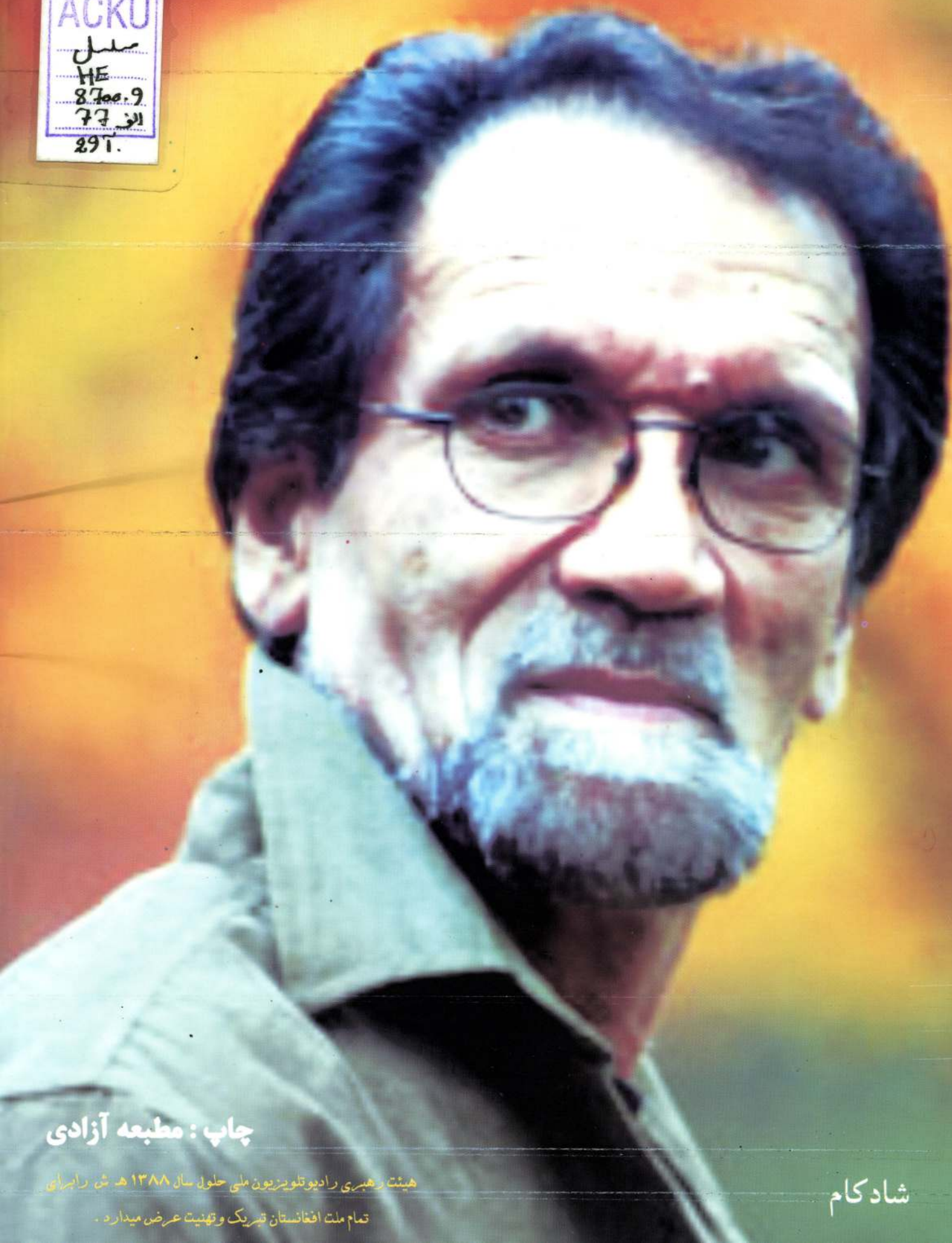
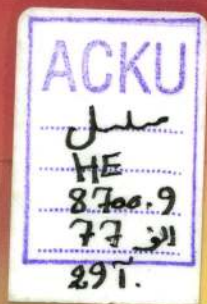
پاتې. هغه د خاطرو ښار له ما وتلی. زه يو له غوښو او هډوکو جوړ کالبت گورم. زه د ځمکې او آسمان، سيند او ټوپان، اور او خاورې، يوسور گرد وينم، چې دلته په دغه پروت بدن کې، را غونډ شوی او زما نوم ورباندې سپوری جوړکړی پښې او لاسونه، سترګې او غوږونه، خوله او پکې ويده غاښونه گورم؛ خو زه نه يم. دا بدن خالي دی. زما نښې نلري. د مينې او اگاهۍ مرغه له دې بدن څخه الوتی. دا بدن يو لباس دی، يو واسکت دی، يو پوښ او کورګی دی. زما پکې څه نشته. زما نښې يې هيږې کړي. دا جسم زما کور دی. زه په دې کورکې د خدای ليدلو او اوريدلو ته راووتم. ما په دې کورکې د غږونو او رڼاوو کاروانونه تجربه کړل. زه په دې کورکې د کلام او رڼا په ډک جام پيښ شوم. اوس زه وتی يم. ا تش کالبت دی. دا زما کور دی؛ خو کور زه نه يم. زما بدن د مينې او ازادۍ او آگاهۍ له جوهره جوړ دی او جوړيږي. بدن پروت دی، حواس ورڅخه وتي، فکر يې نشته، خيال دمخه ورڅخه الوتی. بدن کې څه شی نشته، زه هغه نه حس کوم. بدن ته گورم او وایم؛ ژوند عجيبه باد او باران و چې پردې جسم تير شو. ماشومتوب عجيبه ليونتوب و چې دا جسم يې سپين او تازه په پښو وگرځاوه. ځواني عجيب اور وه چې دا بدن يې په منو او په باغو واړاوه. او اوس دادی هغه شيبه په شيبه زړيږي او شنو خاورو ته ورته کيږي. دا د سيند او خاورې کنډولي يو موسمی لوښې دی چې اروا پکې د خپل نااشنا وطن مينه تجربه کوي. هي هی څومره عمرونه او منزلونه او د بدن کورونه مې په ځان ځوان او واړه او

زاره کړل؛ ترڅو پوه شوم چې بدن يوازې يو کور دی، يوازې د اروا کور دی. اروا يوازې له خدای سره اوسي؛ او ددی هرڅه کور يو دی. زه يم، خو هغه بدن نه يم. زه يم، خو هغه جسم نه يم. زه يم، خو خاوره او اوبه نه يم. زه يم، خو اور او لور هم نه يم. زما پټه خلا او تشه ده. زه يم، خو دا بدن نه يم. دا زما لپاره د ځان پيژندنې اساسي زده کړه وه. ما تجربه کړه، چې وجود مې له بدن څخه بهر بل جنس دی. دا زما لپاره اروا سفر ته ورته تجربه وه. خدايا بس مې دی، ښايي تر ټولو ستره زده کړه همدا وي. ژوند ښايسته دی. ځمکه ښايسته ده. هستي، ستوري، سيندونه، غرونه، شنيلې او انسانان ښايسته دي. هرڅه ښايسته دي. روح ښايسته دی. که د روح په سترګه وگورو، هرڅه ښايسته کيږي. هرڅه د گلونو رنگ اخلي. د روح سترګه د مينې سترګه ده. روح ټول شيان د خدای ګني او خدای هر شی ښايسته پيداکړي، نو زموږ سترګو دا تور او برگ او خر شيان اودښمن له کومه کړل؟! کار کار د ذهن او حواسو دی. يوازې د روح په سترګه خدای ليدلای شو. رنخور انسان هيلې نه لري، اميد يې نشته، خپګان يې ډيردی، څوک يې مرسته نه کوي. هغه نه پرځمکه سپوری لري، نه په اسمان کې ستوری! هغه گيله من دی. هغه تيارو په مخه کړی، خو ناڅاپه د شفا لاس په خپلو غړو احساس کوي او د دردونو پيټی يې له اوږو لويږي. يوه د جسم شفا ده چې ډاکټر ته به ورځو. يوه د زړه شفا ده او زړه يوازې خدای ته پړانيزو او خدای پر موږ خپله مينه اوروي. موږ د خدای په مينه کې ساه اخلو، ژوند کوو. زموږ بقا له مينې ده.

2009 1 27

استاد ولی

چاپ : مطبعه آزادی

هېئت رهبري راډيو ټلويزيون ملي حلول سال ۱۳۸۸ هـ ش راېرې

تمام ملت افغانستان ټبريک وټه نيت عرض ميډار د .

شاد کام

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library